

ภาพ www.rdmnet.org

และ มุมหนังสือ

search
development
Movement
network

โครงการประสานงานวิจัย
เพื่อพัฒนาสังคม

ภาพ www.rdmnet.org

และ มุมหนังสือ

วันที่.....	27 ต.ค. 2546
เลขทะเบียน.....	00366
เลขเรียกหนังสือ.....	RDC 4P

0001

Research
Development
Movement
network

โครงการพัฒนาศูนย์สนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
ที่ 979 17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10400
โทร 298-0455 โทรสาร 298-0476
home page : <http://www.rdmnet.org>
E-mail : rdm-info@rdmnet.or.th

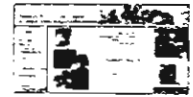
001-004

ภาพ www.rdmnet.org

001-024 มุมหนังสือ (1)

001-023 มุมหนังสือ (2)

สารบัญ

ส่วนที่ 1 _____ ภาพ www.rdmnet.org

ส่วนที่ 2 _____ มุมหนังสือ (1)

หน้า	หนังสือเรื่อง
1	วิถีสังคมไท ชุดที่ 7 การศึกษาเพื่อความเป็นไท
2	ถอดรหัสการพัฒนา
3	วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน : พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา
4	มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่น ว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร
5	ฤดูใบไม้ผลิที่เมโด
7	เส้นทางแห่งศรัทธา
8	4 ปรัชธรรมบุญกับการเมืองภาคประชาชน
9	คนลี้ภัยในร่มป่า
10	การศึกษา ทุนนิยม และโลกานุวัตร
12	วารสารเกษตรยั่งยืน
11	กรีนคอนซุมเมอร์
14	ปล้นผลผลิต! : ปฏิบัติการจี๊ดเสียบึงอาหารโลก
16	ปรุงดิน : ประสบการณ์การปรับปรุงบำรุงดิน ของเกษตรกรอีสานในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
17	วิกฤตเกษตรกร : วิกฤตสังคมไทย
18	วิทยาการกระบวนการกับวิกฤตเกษตรกร

หน้า	หนังสือเรื่อง
19	รายงานการศึกษา โครงการคาดการณ์เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในอนาคต
20	เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น
21	ทางเลือกและทางรอดขอเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ
21	ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้ และการปรับตัวของชาวบ้าน

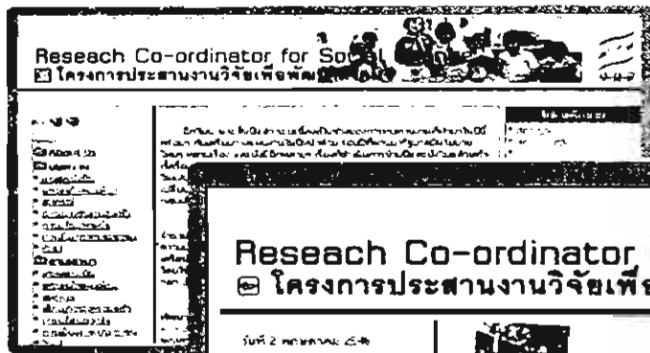
ส่วนที่ 3 มุมหนังสือ (2)

1	พุทธปรัชญาเพื่อพลังชุมชน
2	ข้าวจีเอ็มโอ เพื่อไท หรือเพื่อใคร ?
3	ข้าวโพดสองฝัก : แนวทางปรับปรุงการเกษตร โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง
4	พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์
5	พัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทย
6	หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 1-3
7	พื้นภูมิปัญญา ฝ่าวิกฤตโลก
8	มิติสุขภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาวะ
9	แผนแม่บทชุมชน ประชาพิจัยและพัฒนา
10	วิถีมุขยในศตวรรษที่ 21
	สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา
11	10 ปีกลุ่มแพรรณ : กว่าจะเป็นธุรกิจชุมชนผ้าทอมือ
11	สัญญาณหายนะ ทางเลือกในศตวรรษที่ 21

001-004

ကော www.rdmnet.org

ปลายเดือนพฤศจิกายน 2544

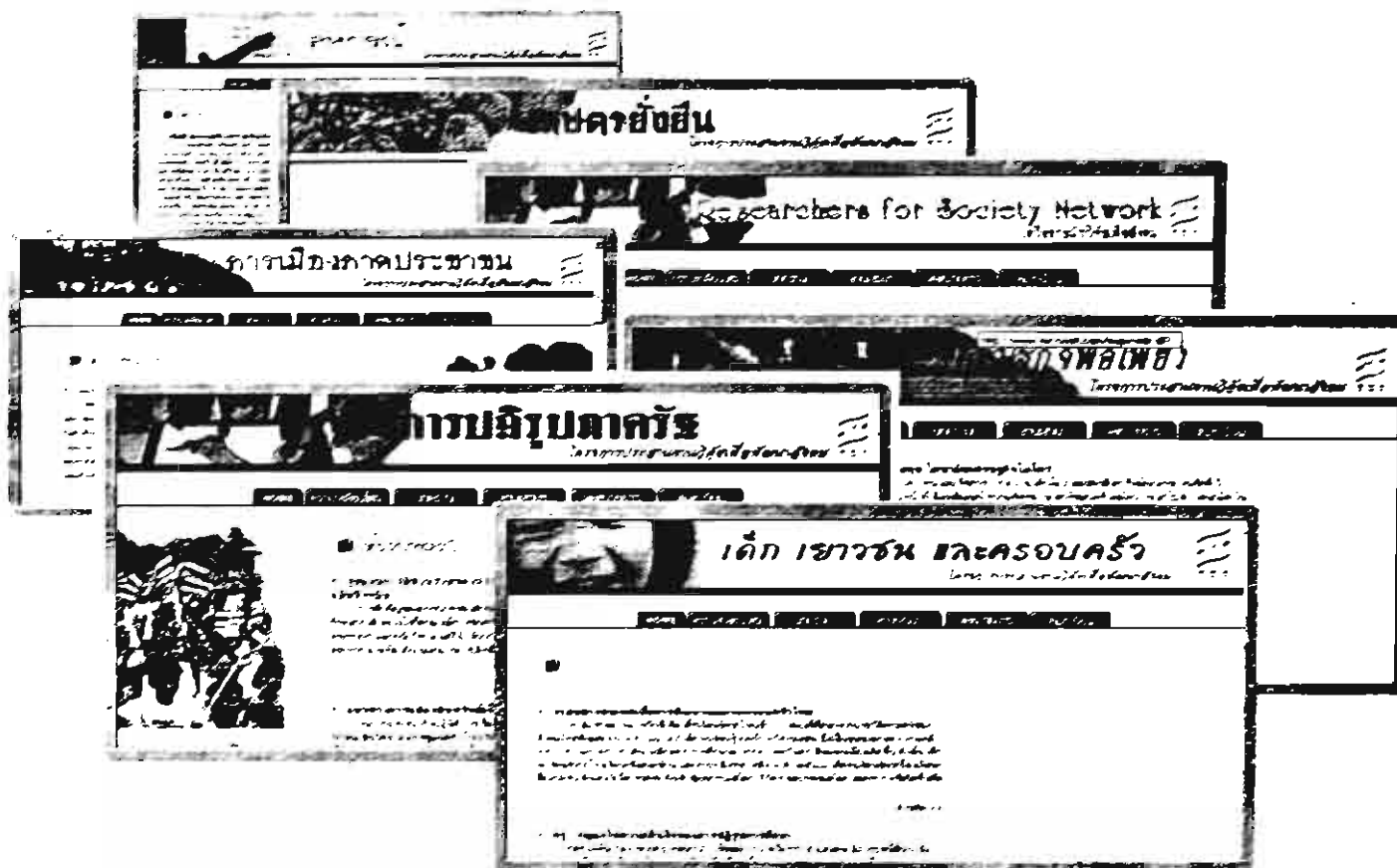
www.rdmnet.org

เริ่มดำเนินการขึ้นเป็นครั้งแรก

ตลอดระยะเวลาการทำงานปรับปรุง

และเปลี่ยนแปลงหน้าแรกของเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอ

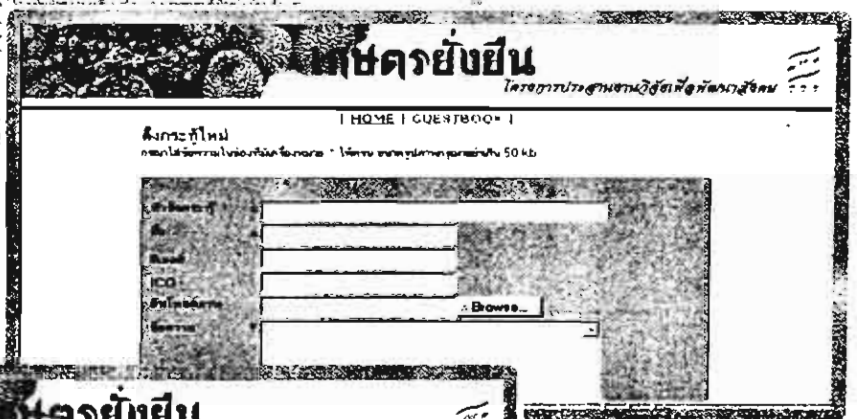
เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและชวนให้ติดตามยิ่งขึ้น

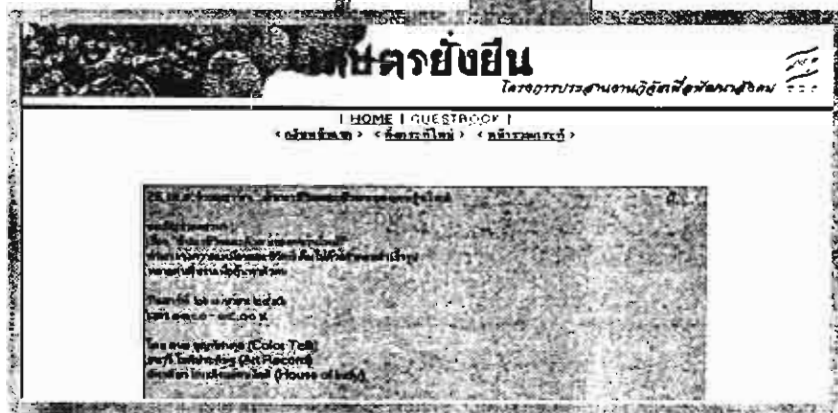
พพพ.rdmnet.org พยายามเสนอและเชื่อมโยงข้อมูล-ความรู้
 ทั้งจากงานวิชาการ งานวิจัย (Research), งานพัฒนา (Development)
 และกระแสการขับเคลื่อนของสังคม (Movement)
 โดยสาระที่น่าสนใจ ได้แก่ เกษตรยั่งยืน, เศรษฐกิจพอเพียง,
 สทกรณ, เด็ก เยาวชน และครอบครัว,
 การปฏิรูปภาครัฐ, การเมืองภาคประชาชน
 และเครือข่ายนักวิจัยเพื่อสังคม (Anet)

ห้องบทความ

ลานเสวนา

ความเคลื่อนไหว

วิธีการนำเสนอเนื้อหาทั้ง 7 เรื่องนั้น

ได้แบ่งเป็นส่วนๆ คือ

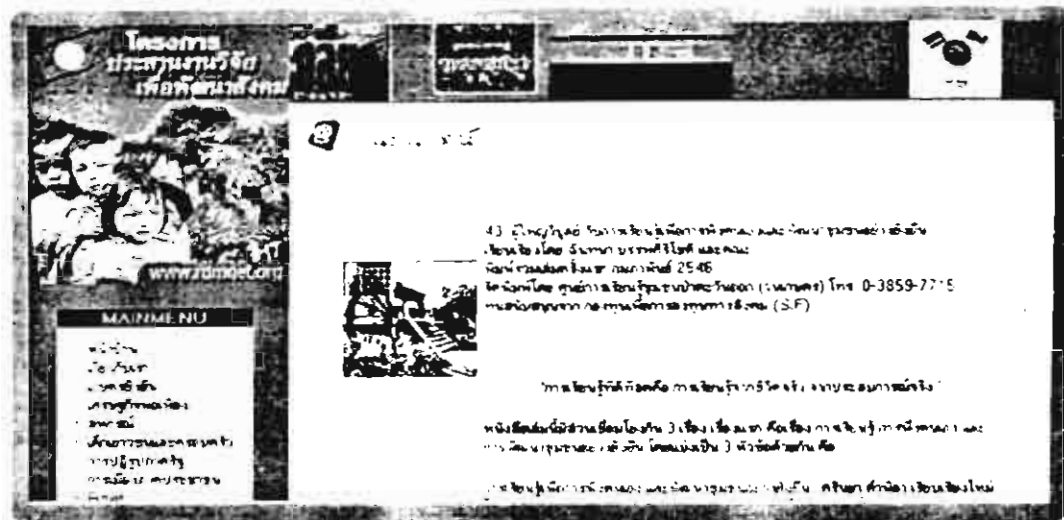
ห้องบทความ : รวบรวมบทความและสรุปสาระสำคัญของการสัมมนาต่างๆ

ลานเสวนา : เวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ

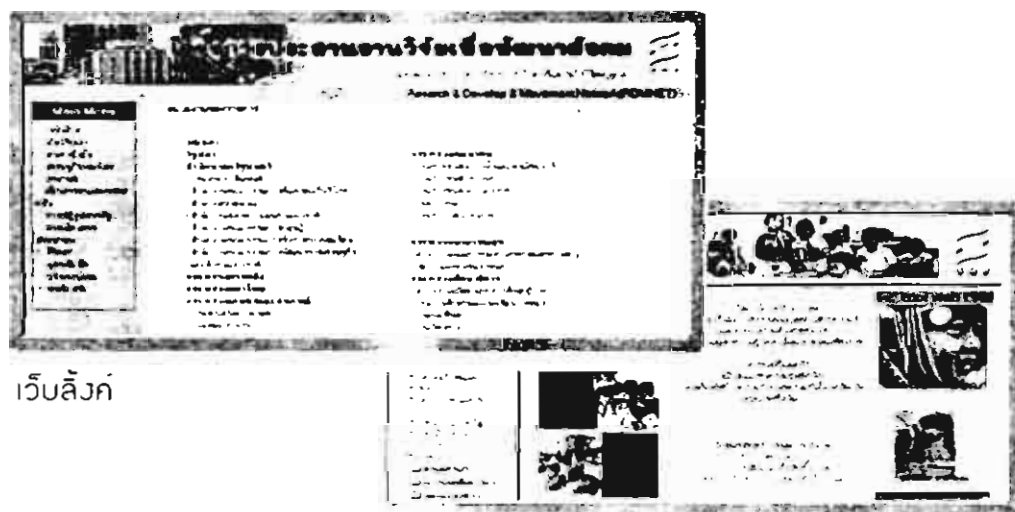
ผู้เข้าชมสามารถแสดงความคิดเห็นและสื่อสารกันได้ทันที

ความเคลื่อนไหว : เกาะติดสถานการณ์ความเคลื่อนไหว

ประชาสัมพันธ์ข้อเท็จจริงสัมมนาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว รวดเร็ว และไม่สิ้นเปลือง

บุคมทึนังสือ

เว็บลิงค์

ลิงค์จากหน้าแรกของเว็บ
เพื่อความสะดวกของผู้เข้าชม

นอกจากเนื้อหาที่จัดสรรผ่านวิธีการต่างๆ ก็กล่าวมาแล้ว
พพพ rdment.org ยินยบายขอบเขตโลกของความรู้ที่ไร้พรมแดน
ผ่านเว็บลิงค์ และบุคมทึนังสืออีกด้วย

001-024

มุมนักวิจัย (1)

1. วิถีสังคมไทย ชุดที่ 7 การศึกษาเพื่อความเป็นไท

เขียนโดย สมพงษ์ จิตระดับ สุ้องคะวาทิน และ พิกพ ธงไชย

พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม 2543

จัดพิมพ์โดย : เพื่อรำลึก 100 ปีชาตกาล ปรีดี พนมยงค์

ราคา 110 บาท : 136 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการนำบทความที่มีสาระสำคัญในด้านการศึกษา ซึ่งเขียนโดยนักการศึกษา 2 ท่าน คือ รศ.ดร. สมพงษ์ จิตระดับ สุ้องคะวาทิน และ พิกพ ธงไชย

บทความทั้งสองเรื่อง โดยรวมแล้วเป็นการนำเสนอให้เห็นภาพของทิศทาง หรือสิ่งที่มุ่งหวังในการให้การศึกษาหลังปี คศ. 2000 ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนศตวรรษ ซึ่งเป็นจุดที่หลายคนมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องต่างๆ ในทิศทางที่ดีขึ้น ราวกับว่า ปี 2000 น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นที่จะเติบโต เปลี่ยนทิศมุ่งหวังสู่โลกอนาคตอีก 100 ปีข้างหน้าที่ดีกว่าที่ผ่านมา ทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา นักเรียนควรเป็นอย่างไร ครู-อาจารย์ควรพัฒนาตัวเอง หรือมีการสอนเป็นอย่างไรให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย เพื่อก้าวสู่ความทันสมัย เท่าทันตัวเอง เท่าทันโลก หากแต่ยังคงความเป็นคนไทย มีชนบประเพณี และความคิตทางวัฒนธรรมที่ดีอยู่

บทความ "สร้างคุณภาพเด็กไทยสู่สังคมโลกและชุมชน" ซึ่งเขียนโดย รศ.ดร. สมพงษ์ จิตระดับ สุ้องคะวาทิน กล่าวถึงระบบการศึกษา ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์การศึกษาในอดีต สมัยที่การเรียนการสอนยังอยู่ในวัด เป็นการศึกษาแบบธรรมดาศึกษา (Informal Education) ต่อมาเมื่อประเทศเปิดตัวมากขึ้น รับแนวคิดของตะวันตกมากขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา รูปแบบของการศึกษาหาความรู้ของเด็กไทยจึงเปลี่ยนไป เป็นการศึกษา ที่มีระบบ มีหลักสูตร มีตารางแบบแผนที่แน่นอน (Formal Education) การเรียนการสอนกลายเป็นตะแกรงคัดชั้นคุณภาพเด็ก ทำให้เด็กมีความเครียดและการแข่งขันที่สูงขึ้น

การปรับการเรียนการสอนในปี 2000 นั้น เนื่องจากสังคมไทยต้องปะทะกับสังคมภายนอก ภายใต้อิทธิพลต่างๆ และการปรับเปลี่ยนภายในสังคมไทยเอง ดังนั้น รศ.ดร.สมพงษ์จึงแนะว่า เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของเด็กไทยควรมีคุณลักษณะเช่นใด (หน้า 11-16) เช่น สามารถดำเนินชีวิตด้วยความเข้าใจทั้งระบบคุณค่า กับระบบวัตถุนิยม หรือ นิยมและรักความเป็นไทย เข้าใจถึงสาระทางวัฒนธรรมไทยอย่างมีคุณค่าได้ เป็นต้น

ส่วนบทความเรื่อง "ปฏิรูปการศึกษา : เพื่อความแข็งแกร่งของพลเมืองไทย" ของพิกพ ธงไชย เสนอประเด็นของการพัฒนาการศึกษา ที่ไม่ควรครอบงำกดดัน และไม่ส่งเสริมทางเลือกให้เด็ก แต่การศึกษาควรก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเห็นเด็กเป็นปัจเจกบุคคล มากกว่าเห็นเป็นเพียงเป้าหมายคือพลเมืองในอนาคต

เพราะการมีความเชื่อเช่นนั้นจะทำให้เกิดการพัฒนาลัทธิสูตรการเรียนการสอนที่แตกต่าง เพราะโดยส่วนตัวของพิภพ แล้ว เขาเชื่อมั่นในการศึกษาว่า “..การศึกษาที่พัฒนาปัจเจกบุคคลที่ดี จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่...” (หน้า 27)

นอกจากนั้น เขาต้องการให้การศึกษาเน้นให้เกิดจากครอบครัว ชุมชน สังคม และการศึกษาควรมีทางเลือก ซึ่งเขาได้สรุปไว้ในตอนท้ายว่า

“บทสรุปของข้าพเจ้า คือ ถ้า...เราทำครอบครัวให้เหมาะกับเด็ก เราทำโรงเรียนให้เหมาะกับเด็ก เราทำชุมชนให้เหมาะกับเด็ก เราทำผู้ใหญ่ให้เหมาะกับเด็ก และสุดท้าย เราทำการศึกษาให้เหมาะกับเด็ก ฯลฯ เมื่อนั้นเราจะได้เด็กที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีรากฐานการพัฒนาในวัยเด็กที่มีความสุข ผู้ใหญ่ที่มีความสุขจะสร้างสังคมที่มีความสุข ความสุขย่อมทำให้เราสามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้อย่างไม่เจ็บปวดและมีสติ สุดท้าย ปัญญาาก็จะเกิดตามมา” (น. 98)

2. ถอดรหัสการพัฒนา

เขียนโดย ศุภชัย เจริญวงศ์

บรรณาธิการ : อรัญญา ศิริผล และสุรสม กฤษณะจุฑา

พิมพ์ครั้งแรก : พฤษภาคม 2544, จัดพิมพ์โดย : สถาบันพัฒนาการเมือง

ราคาเล่มละ 120 บาท : 174 หน้า

คำว่า “ถอดรหัสการพัฒนา” นั้น สื่อให้เห็นนัยที่แท้จริงของเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ เป็นการคลี่เปิดภาพให้คนโดยทั่วไปมองเห็นความหมาย และตั้งคำถามกับคำว่า “การพัฒนา” มากกว่าที่จะยอมรับอย่างดุษฎี หนังสือเล่มนี้เป็นงานวิจัยที่เกิดจากการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทของ ศุภชัย เจริญวงศ์ จากภาควิชาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการนำทฤษฎีและแนวคิดยุค “โพสต์โมเดิร์น”(Post-modern) ในเรื่องของ “วาทกรรม หรือ Discourse” มาใช้เป็นกรอบความคิดหลักในการมองและทำความเข้าใจกับ แนวคิดและการปฏิบัติภายใต้คำว่า “การพัฒนา” ของภาครัฐและการตอบสนองของประชาชนในพื้นที่ บ้านดงป่าจั่ว ตำบลมะขุนหวาน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ หรือหากพูดให้ง่ายและเข้าใจง่ายขึ้น คือ ศุภชัย ได้ศึกษาและดูความหมายของคำว่า “การพัฒนา” ว่า แท้ที่จริงแล้ว คำว่า “การพัฒนา” นั้น มีความหมายอย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง และอะไรคือการกำหนดว่า สิ่งไหนคือการพัฒนา ไม่พัฒนา

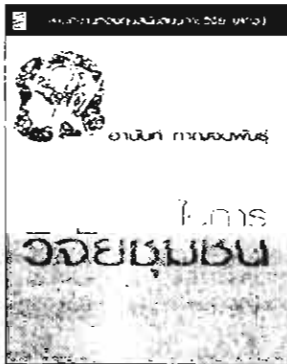
เนื้อหาของหนังสือนั้นเป็นการสร้างองค์ความรู้ทางการเมืองของภาคประชาชน หมายถึง “การเพ่งพิจารณาปัญหาโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ว่ามีความยุติธรรมหรือไม่” ประชาชนควรร่วมกันพิจารณาและให้ความสำคัญกับปัญหาต่างๆ ไม่ควรเพิกเฉย ดังที่ ดร. ภูษณ ปรีธิตมาโนช ประธานคณะที่ปรึกษา สถาบันพัฒนาการเมืองผู้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้กล่าวไว้ในคำนำ และได้

ยกตัวอย่างความเห็นในการมีส่วนร่วมทางสังคม ของ เอลดีริจ คลีเวอร์ที่ว่า “ถ้าคุณไม่เป็นส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหา คุณก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา”

หนังสือเล่มนี้จะทำให้คุณตั้งคำถามกับสิ่งที่เกิดขึ้นประจำวันโดยที่คุณอาจเพิกเฉย อีกทั้งยังนำคุณไปสู่ความเข้าใจในทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่ไม่ยากเกินความเข้าใจ เช่น

“การสร้างถนนจะสามารถเชื่อมหมู่บ้านเข้ากับอำเภอและจังหวัดซึ่งเป็นสายบัญชาการของรัฐ และในทางวัฒนธรรม ถนนและไฟฟ้าจะสามารถเชื่อมชาวบ้านเข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่ทันสมัย ซึ่งจะยิ่งทำให้ชาวบ้านผูกติดและพึ่งพาสังคมภายนอกโดยเฉพาะระบบตลาดมากขึ้น”(หน้า 151)

นอกจากนี้ ในคำนำอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนไว้ว่า “ในฐานะมนุษย์ชาวบ้านไม่ได้เป็นเหยื่อที่ถูกกระทำโดยไม่รู้จักต่อสู้ดิ้นรนในการดำรงรักษาอิสรภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขา”

3. วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน :

พลวัตและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

เขียนโดย อานันท์ กาญจนพันธุ์

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2545

จัดพิมพ์โดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

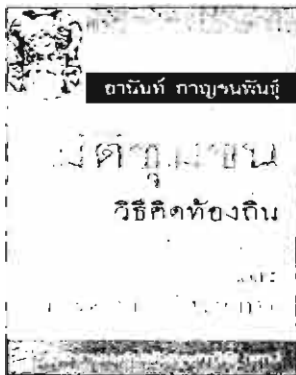
จัดจำหน่ายโดย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ราคา 90 บาท : 240 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความและข้อเขียนต่างๆ ของ รศ.ดร. อานันท์ กาญจนพันธุ์ ที่เขียนขึ้นมาต่างกรรมต่างวาระกัน แต่ก็ล้วนเป็นผลของการสังมประสบการณ์ในการทำงานวิจัยชุมชนและท้องถิ่นของผู้เขียนมาอย่างยาวนานกว่า 25 ปี ที่ได้สะท้อนว่า งานวิจัยชุมชนท้องถิ่นของสังคมไทยมีความก้าวหน้าไปได้ไม่มากนัก เป็นเพราะยึดติดอยู่กับดักวิธีคิดแบบคู่ตรงข้าม ที่ยึดมุมมองด้านเดียวเป็นหลักในการศึกษา และนั่นทำให้ความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับชุมชนตกอยู่ในภาวะขงกัณฑ์ ภาพส่วนใหญ่ที่เรามองชุมชนท้องถิ่นกลับเป็นภาพที่หยุดนิ่ง และสร้างภาพลวงตาที่ทำให้เข้าใจไม่ถึงความจริงของปรากฏการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนไป ขณะที่โลกเปลี่ยนแปลงไปทุกวันและซับซ้อนมากขึ้น ผลก็คือชุมชนท้องถิ่นมักถูกกีดกันออกไปจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและประชาธิปไตยอย่างจริงจัง การศึกษาและทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นภาพที่เคลื่อนไหว เข้าในในพลวัตและศักยภาพของชุมชนในบริบทของการพัฒนา จำเป็นต้องการวิธีคิดใหม่ ที่ผู้เขียนเรียกว่า “วิธีคิดเชิงซ้อน”

งานเขียนในทั้ง 3 ส่วนของหนังสือเล่มนี้ นับตั้งแต่ แนวทางในการวิจัย ความเคลื่อนไหวของชุมชน แนวคิดพื้นฐานในการวิจัยชุมชน และส่วนที่ว่าด้วยพลังของชุมชนกับการพัฒนาในมิติทางวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจมาเป็นลำดับเกี่ยวกับมิติต่างๆ ของวิถีคิดเชิงซ้อน แนวคิดหลักที่เป็นพื้นฐานนำมาใช้ประกอบการวิจัยชุมชนในมิติของวิถีคิดเชิงซ้อน ได้แก่ แนวคิดที่ว่าด้วยโครงสร้างสังคม อำนาจ และสิทธิ และในที่สุดท้ายผู้เขียนได้หยิบยกกรณีศึกษามาชี้ให้เห็นเป็นแนวทาง ในการนำเอาวิถีคิดเชิงซ้อนและแนวคิดพื้นฐานต่างๆ มาใช้วิเคราะห์สถานการณ์จากประสบการณ์จริงในการวิจัยของผู้เขียนเอง

งานเขียนชิ้นนี้จึงนับเป็นคุณูปการสำหรับวงวิชาการในการศึกษาสังคมไทย ที่ถูกประมวลออกมาในช่วงเวลาที่เหมาะสมยิ่ง ท่ามกลางพลวัตของสังคมที่ให้ภาพของความเคลื่อนไหว การพยายามดิ้นรนต่อสู้และแสวงหาทางเลือกของชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ขึ้นมากมาย ที่น่าจะช่วยจุดประกายของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาวิถีวิทยาของการศึกษาชุมชนท้องถิ่นให้เกิดความก้าวหน้าต่อไป

4. มิติชุมชน : วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร

เขียนโดย อานันท์ กาญจนพันธุ์

พิมพ์ครั้งแรก : กรกฎาคม 2544

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ

ราคาเล่มละ 110 บาท : 312 หน้า

หากความก้าวหน้าในการศึกษาชุมชนยังย่ำอยู่กับที่ เพราะนักวิชาการไม่มีปุมความรู้พื้นฐานซึ่งเป็นโครงสร้างของชุมชน หรือนักพัฒนาปราศจากทิศทางในการทำความเข้าใจชุมชน อาจเป็นการยากที่จะขับเคลื่อนชุมชนให้พัฒนาอย่างยั่งยืนและมั่นคง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ใน มิติชุมชน : วิถีคิดท้องถิ่นว่าด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร รศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้ประมวลบทความข้อเขียนที่จะช่วยปูฐานความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหมู่บ้าน จาริต ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ สิทธิ และอำนาจไว้ได้อย่างคมชัด

ผู้เขียนมองชุมชนในมิติต่างๆ ทั้งความเป็นชุมชนในมิติของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่เป็นมากกว่าหน่วยของพื้นที่ทางกายภาพเชิงภูมิศาสตร์เท่านั้น มิติของความสัมพันธ์ที่ขัดแย้ง โดยหยิบยกความขัดแย้งระหว่างจาริตชุมชนท้องถิ่นกับกฎหมายของรัฐขึ้นมาพูดถึง มิติของมุมมองจากภายใน ซึ่งนำเอาวิถี

คิดและความเข้าใจของชาวบ้านมาวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามว่าความเป็นชุมชนคืออะไร ส่วนมิติของ ทูทางสังคมและสิทธิชุมชน ผู้เขียนมองถึงเรื่องพื้นฐานทางความคิดและอุดมการณ์ของระบบสวัสดิการในสังคมไทย และพื้นฐานทางความคิดขององค์กรเอกชนอิสระในสังคมไทย

นอกจากนี้ผู้เขียนยังหยิบยกมิติของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีคิดเชิงซ้อน ชุมชนในมิติของกระบวนการ ชุมชนในมิติของความเคลื่อนไหวหรือพลวัต ในบทที่ 7 ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงเงื่อนไขที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนของบทที่ 8 เป็นเรื่องของสิทธิชุมชนกับการพัฒนา ซึ่งดร.อานันท์พัฒนาความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิชุมชนให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้านมากขึ้น เพราะมิติชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน และบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ได้สรุปถึงพลวัตของการสร้างความหมายใหม่ของสิทธิชุมชน โดยหยิบยกความเคลื่อนไหวของปฏิบัติการป่าชุมชนในภาคเหนือขึ้นมา

"หนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นช่วยเสริมฐานความคิดของคนทำงานพัฒนาและวิจัยเกี่ยวกับชุมชนให้สามารถมองปรากฏการณ์เรื่องชุมชนได้อย่างแจ่มชัดมากขึ้น มองเห็นเส้นทางเดินที่ผ่านมา และมองเห็นลู่ทางที่ควรจะไป เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน" คือ คำนิยมจาก ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ได้กล่าวไว้ในคำนำ

5. กตัญญูกับผลไม้ที่เมไต

เขียนโดย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

พิมพ์ครั้งที่ 1 : ธันวาคม 2543

จัดพิมพ์โดย : บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด

ราคาเล่มละ 150 บาท : 172 หน้า

"ฉัตรทิพย์ นาถสุภา" สำหรับชื่อนี้แล้ว ผู้ที่คุ้นเคย คลุกคลีอยู่ในแวดวงวิชาการ หรือให้ความสนใจงานศึกษาเกี่ยวกับหมู่บ้าน ชุมชนย่อมคุ้นเคยเป็นอย่างดี ฉัตรทิพย์ เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เสนอแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาที่เริ่มจากชุมชน เศรษฐกิจหมู่บ้าน มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน

หนังสือ "กตัญญูกับผลไม้ที่เมไต" นี้ เป็นหนังสือที่อ่านง่ายมาก หากแต่ให้ประโยชน์ในการทำความเข้าใจแนวคิดและความรู้ในประเด็นชุมชนหมู่บ้านได้อย่างดี (อาจารย์)ฉัตรทิพย์เขียนขึ้นด้วยภาษาง่ายๆไม่เป็นงานทางด้านวิชาการจนยากเกินทำความเข้าใจ

เนื้อหาในหนังสือ เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสามเดือนของฤดูใบไม้ผลิเมื่อปี ค.ศ.2000 ซึ่งฉัตรทิพย์ ได้รับเชิญเป็นอาคันตุกะของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนาโกย่า หรือในชื่อย่อว่า เมได ฉัตรทิพย์จึงได้มีเวลาว่างเว้นจากการ ทำงาน ได้พักผ่อนและค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมในช่วงเวลาดังกล่าว จากการได้มี เวลาอ่านหนังสือ แลกเปลี่ยนความคิดกับนักวิชาการของญี่ปุ่นหลายต่อหลายท่าน การอ่าน “ฤดูใบไม้ผลิที่เมได” จึงเป็นเสมือนการได้อ่านหนังสือ ฟัง คิด และพูดคุยไปพร้อมกับอาจารย์ฉัตรทิพย์และนักวิชาการท่านอื่นๆ อีกทั้งเป็นการ ปลูกความเข้าใจ และเปิดโลกทัศน์ของผู้ที่สนใจแนวคิดดังกล่าวไปสู่หนังสือเล่มอื่นๆ และความคิดชุดใหม่ๆ ทั้งนี้เพราะฉัตรทิพย์ได้อ่านและทำการสรุปและย่อสาระ หลักให้เราผู้อ่านได้เข้าใจไปพร้อมๆ กัน

ด้วย ซึ่งหนังสือบางเล่มที่ฉัตรทิพย์ได้เขียนถึง(ซึ่งหากเราสนใจสามารถไป ค้นคว้าต่อได้เอง) ได้แก่

1. Anerzej Walicki, *The Slavophile Controversy, History of a conservative Utopia in Nineteenth – Century Russian Thought* (1975)
2. Peter K. Christoff, *An Introduction to Nineteenth – Century Russian Slavophilism, A Study in Ideas* (เล่ม 1, 1961 และเล่ม 2, 1972)
3. Thomas R. Havens, *Farms and Nation in Modern Japan, Agrarian Nationalism, 1870-1940* (1974)

เป็นต้น

หรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับศาสตราจารย์ไออิชิ อิเซเน อาจารย์กิตติคุณ มหาวิทยาลัยโตเกียว ในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องประชาสังคม (civil society)

“มโนภาพประชาสังคม (civil society) เป็นแนวคิดสำคัญของ Daniel Defoe และ John Locke Adam Smith ส่วนคนแรกที่ใช้คำนี้คือ Adam Ferguson เขาเขียนหนังสือชื่อ *Essay on the History of Civil Society* ใน ค.ศ. 1767...” (หน้า 52)

หลังจากแลกเปลี่ยนในคำคตินั้นแล้ว ฉัตรทิพย์ได้เขียนสรุปอย่างง่ายๆว่า

“คตินั้นข้าพเจ้าอนหลับสบาย รู้สึกว่าเข้าใจเรื่องประชาสังคมมากขึ้นมาก เข้าใจชัดว่าประชาสังคมเป็นมโนภาพของประเทศตะวันตก และหากเราในเมือง ไทยจะนำมาใช้ ก็จะต้องปรับให้เข้ากับประวัติศาสตร์วิวัฒนาการโครงสร้างสังคม และวัฒนธรรมของเราจึงจะเกิดผลดีที่เป็นจริง” (หน้า 56)

นอกจากนี้แล้ว ในบทที่ 6 (ทฤษฎีของสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่บ้านไทย) นับเป็นสาระหลักของหนังสือ และการเดินทางไปในฐานะอาคันตุกะที่มหาวิทยาลัยนาโกย่า ทั้งนี้เพราะเป็นบทที่กล่าวถึงการบรรยายในประเด็น “ทฤษฎีของสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่บ้านไทย (The Theory of the School of Political Economy in Historical Studies of the Thai Village Community)” ทั้งบทบรรยายและการอธิบายได้ถูกนำมาแจงและเรียบเรียงให้เข้าใจได้ง่ายเพื่อความเข้าใจเป็นพื้นฐาน

6. เส้นทางแห่งศรัทธา

เขียนโดย ชวัลลย์ ทองดีเลิศ

พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก : กรกฎาคม 2544

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์อมรินทร์ ร่วมกับมูลนิธิภูมิปัญญา

ราคาเล่มละ 130 บาท : 215 หน้า

เส้นทางชีวิตของชวัลลย์ ทองดีเลิศ ของคนหนุ่มคนหนึ่งที่ไม่ยึดเยียดตัวเองอยู่ในสำนักงานใดสำนักงานหนึ่งในเมืองหลวง หากแต่เลือกทางชีวิตตามอุดมการณ์ ชวัลลย์ออกไปทำงานตามหมู่บ้าน ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจอย่างเต็มที่ด้วยศรัทธามั่นว่าสิ่งที่ตนคิด สิ่งที่ดีนำเสนอ จะเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน เส้นทางแห่งศรัทธาทั้ง 21 เรื่องคือผลึกจากประสบการณ์ 17 ปีในชีวิตของเขา

กว่าก่อนชีวิตเขาได้ใกล้ชิดได้สัมผัสกลิ่นไอดิน ได้สัมผัสวิถีชีวิตทั้งดงามและเรียบง่ายตามแบบไทย เรื่องราวต่างๆ เรื่อง...สายน้ำ ผืนนา และป่าเขา, ข้าว, บ้าน, ริมรั้ว, ดอกไม้กับใจที่ศรัทธา, ป่าสนวัดจันทร์...คือ “สาระ” ของผู้คนต่างวิถีที่เขาสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างละเมียดละไมและอ่อนโยนยิ่งนัก

ทุกๆ ก้าวของชีวิตสอนให้เราเติบโต ชวัลลย์ได้สรุปบทเรียนชีวิตของเขาไว้ในหนังสือเล่มนี้หลายแง่มุม

“การหลุดพ้นจากภาวะการพึ่งตนเองไม่ได้มีทางเดียว

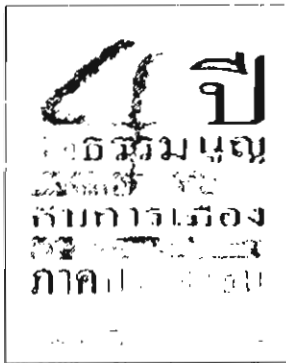
คือการต้องคิดกลับมาพึ่งตนเองให้ได้”

“ผลที่ได้คือ ไม่ได้ผล หลายอย่างที่ทำไปหวังจะช่วยชาวบ้าน แต่ไม่ตรงใจที่ชาวบ้านต้องการ บางอย่างที่ถูกใจชาวบ้าน แต่พิธีการขั้นตอนยุ่งยาก ไม่สอดคล้องกับวิถีที่ชาวบ้านปฏิบัติกันมา”

บางก้าวที่ผิดพลาดทำให้เขาดังสติ ศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจใหม่ เปิดใจกว้างสร้างศรัทธาต่อการแสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุข เรียนรู้การอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง การอยู่ร่วมกับธรรมชาติด้วยความเคารพอ่อนน้อม และความเชื่อมั่นในคุณธรรมความดีงาม

เส้นทางแห่งศรัทธา เล่มนี้จะทำให้คุณผู้อ่านเข้าใจโลก เข้าใจชีวิต เข้าใจตัวตน ศิลปวัฒนธรรม องค์ความรู้ภูมิปัญญา วิถีชีวิตเลือดเนื้อของเรา มีความ

ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมภูมิปัญญาของเรา ด้วยใจที่เปิดกว้างรับสิ่งใหม่ดีๆ เข้ามา
ต่อเติมอย่างมีภูมิปัญญาในการเลือกสรร และพัฒนาสิ่งใหม่ที่ดั่งามไว้ให้แก่คนรุ่น
ต่อไปได้อย่างแน่นอน

7. 4 ปรัชธรรมนุญกับการเมืองภาคประชาชน

จัดพิมพ์โดย คณะดำเนินงานโครงการเฉลิมฉลองเปิดอนุสรณ์สถานวีรชน
ประชาธิปไตย

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2544

ราคา...ไม่ขาย แต่ขอรับบริจาค เพื่อสมทบทุนญาติวีรชนเดือนตุลาคม : 303 หน้า
ติดต่อสอบถามที่ สถาบันพัฒนาการเมือง / www.kpi.ac.th

เนื่องในวันที่ 11 ตุลาคม 2544 เป็นโอกาสครบรอบ 4 ปี ของการมีรัฐ
ธรรมนูญฉบับประชาชน และอยู่ในช่วงรำลึกครบรอบ 25 ปี เหตุการณ์ 6 ตุลาคม
2519 และการเปิดอนุสรณ์สถาน 14 ตุลาคม 2516 ทุกๆ เหตุการณ์มีความสัมพันธ์
เกี่ยวข้องกันขบวนการเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชนทั้งสิ้น หนังสือเล่มนี้
แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ภาคด้วยกัน

ในภาคที่ 1 ตุลาคม 16 - ตุลาคม 40 : สำนวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนตั้ง
แต่ 14 ตุลาคม 16 การต่อสู้ที่เริ่มจากรัฐธรรมนูญ เรื่อยมาจนถึงตุลาคม 40 เปิดศักราช
ปฏิรูปการเมือง โดยมองผ่านรัฐธรรมนูญ ซึ่งเปรียบเสมือนการชี้ให้เห็นสัมพันธ
ภาพของสังคม ในช่วงนั้นๆ เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาว่าประชาชนเคยเรียกร้อง
อะไรบ้าง และในความสำเร็จและความล้มเหลวของแต่ละข้อเรียกร้องมีองค์
ประกอบของอะไรบ้าง และเพื่อที่จะให้บรรลุถึงข้อเรียกร้องเราควรที่จะศึกษาและ
เรียนรู้อดีต

ภาคที่ 2 เหลียวหลัง แลหน้า รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน : มาร่วมกัน
วิเคราะห์ว่า 4 ปีของการใช้รัฐธรรมนูญกับการเคลื่อนไหวภาคประชาชนนั้นประสบ
ความสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยมุมมองจากหลากหลายกลุ่ม หลากหลายกรณี
อาทิ กฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.
2540, "สิทธิชุมชน" ไม่มี "นอกพยานรัฐธรรมนูญ" กรณีการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน
จ.ประจวบฯ เป็นต้น และถ้าเราจะฝ่าให้พ้นปัญหาและอุปสรรคแต่ละอย่างนั้น ภาค
ประชาชนควรมีปฏิบัติการอย่างไร

ภาคสุดท้าย บทบันทึก ประชาชนใช้รัฐธรรมนูญ : เก็บเกี่ยวส่วนหนึ่งของ
การเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่อาศัยเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเป็น
รูปธรรมแล้วในแผ่นดินไทย ทั้งนี้เพื่อที่จะบันทึกไว้ว่า รัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเขียนไว้
สวยหรูเพียงใด แต่ถ้าขาดปฏิบัติการจริงของประชาชนก็ไม่มีประโยชน์ ขณะเดียว
กันถ้าประชาชนเข้มแข็งจริง ถึงแม้กฎหมายอื่นใด หรือแม้รัฐธรรมนูญก็มีอาจจะ

ขวางกั้นพลังประชาชนได้ ตัวอย่างมีให้เห็นทั้งกรณีของติดตามมาตรา 40, กรณีการทุจริตการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์ ในกระทรวงสาธารณสุข หรือกรณีการเคลื่อนไหวสิทธิชุมชนกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น

“4 ปีรัฐธรรมนูญกับการเมืองภาคประชาชน” เล่มนี้จึงเป็นเสมือนบทบันทึกประวัติศาสตร์ของพลังการเมืองภาคประชาชนในช่วงการเปลี่ยนผ่านรากฐานการเมืองการปกครองครั้งสำคัญของไทย

8. คนลี้ภัยในร่มป่า

เขียนโดย ดันแคน กาลสาช และคณะผู้ช่วยนักวิจัย

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม 2544

จัดพิมพ์โดย เพื่อนไร้มแดน โทร 0-5389-3095

ราคาเล่มละ 150 บาท : 124 หน้า

ขึ้นชื่อว่าเป็นรายงานการวิจัย หลายๆ คนคงจะคิดถึงสาระที่อัดแน่น เล่มใหญ่หนาเตอะเต็มไปด้วยทฤษฎีและหลักการในแวดวงวิชาการ หากแต่รายงานการวิจัยชิ้นนี้ “คนลี้ภัยในร่มป่า” คือหมื่นพันอักษรที่ได้เรียงร้อยเป็นหนังสืออันทรงคุณค่าเล่มขนาดพอเหมาะมือ ต่างจากงานเขียนวิชาการทั่วไปอย่างสิ้นเชิง อีกทั้ง “คนลี้ภัยในร่มป่า” เป็นการศึกษาวิจัยที่เกิดจากความเป็นจริงของแผ่นดินที่มีคำอธิบายอ้างอิงอย่างน่าเชื่อถือ

เมื่อ “ผู้ลี้ภัย” กลายเป็นบุคคลไร้ศักดิ์นา ไร้ตัวตน การถูกตีตราบาปด้วยการถูกกล่าวหาต่างๆ นานาเป็นมายาหรือไม่ รายงานชิ้นนี้มีแง่มุมเพื่อประเมินความถูกต้องของคำกล่าวอ้างที่ว่า “ผู้ลี้ภัย” กำลังสร้างความเสื่อมโทรมให้ป่าไม้ และปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของชาวบ้านไทย และเพื่อท้าทายต่อสมมุติฐานที่ว่า การให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยและการอนุรักษ์ป่าไม้นั้นไม่สามารถดำเนินไปด้วยกันได้ ทั้งนี้การตรวจสอบถึงสาเหตุที่แท้จริงของการเสื่อมโทรมของสภาพป่าไม้ ความขัดแย้งทางสังคมในการเข้าถึงที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการทรัพยากรของชุมชนผู้ลี้ภัยยังเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเล่มนี้ด้วย

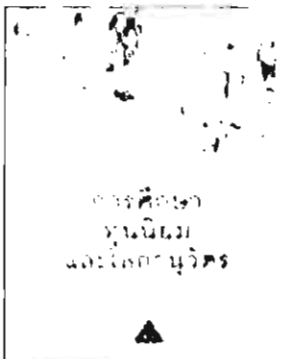
นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประเมินเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ที่มีต่อคนชายขอบ การเพิ่มความเข้มงวดต่อการจัดการผู้ลี้ภัย และการส่งกลับผู้ลี้ภัย โดยใช้กรอบและมุมมองของ “นิเวศวิทยาการเมือง” เป็นหลัก โดยงาน

วิจัยชั้นนี้มิทั้งศึกษาจากเอกสารงานเขียนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม

แม้ว่าช่วงเวลาที่คุณจะวิจัยลงพื้นที่สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยจะล่วงเลยมา 1 ปี (ช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2543) แต่สถานการณ์ต่าง ๆ ยังไม่ต่างจากเดิม ข้าจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเสียด้วย คุณวิจัยได้ศึกษากลุ่มประชากรผู้ลี้ภัย 5 ชุมชน ซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยที่ตกอยู่ในสภาพที่แตกต่างกัน ภายใต้ความต่างของบริบทล้อมรอบด้วยเช่นกัน

การให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยส่งผลต่อสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมหรือไม่? แล้วเหตุผลที่แท้จริงของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมเป็นผลจากสาเหตุใดกันแน่? และผู้รับกรรมที่ต้องเผชิญกับผลสืบเนื่องทางสังคมและการเมืองคือใคร และได้รับผลอย่างไร?...หลังจากอ่าน

“คนลี้ภัยในร่มป่า” จบลง เราจะได้คำตอบว่า “คำพิพากษา” ของสังคมนั้นเท็จหรือจริงอย่างไร

9. การศึกษา ทุนนิยม และโลกานุวัตร

เขียนโดย รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน 2544

จัดพิมพ์โดย โครงการจัดพิมพ์คปไฟ โทร.0-2712-7402-3

ราคาเล่มละ 170 บาท : 392 หน้า

เชื่อกันว่า การศึกษาจะทำให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุขขึ้น สมบูรณ์ขึ้น...แต่ความเชื่อนั้นไม่เป็นจริงในสังคมปัจจุบัน เพราะ “การศึกษา” ไม่สามารถตอบคำถามให้แก่ชีวิตได้ หรือบางครั้งอาจทำให้ผู้อยู่ในระบบการศึกษาเป็นทุกข์เสียด้วยซ้ำ การได้หันกลับมาทบทวนถึงความผิดพลาด เพื่อนำไปสู่แนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเหมาะสมจะทำให้บทเรียนของวงการการศึกษาไทยมีความหมายมากยิ่งขึ้น

ผู้ที่ได้อ่าน การศึกษา ทุนนิยม และโลกานุวัตร ของ อ.รังสรรค์ จะเข้าใจและมองเห็นบริบทและภาพรวมของระบบการศึกษาไทยอย่างบูรณาการ แม้บทความในหนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่จะตีพิมพ์ขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2536-2539 ก็ตาม แต่เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ล้าสมัยเลย เพราะสาระของ การศึกษา ทุนนิยม และโลกานุวัตร จะทำให้ผู้อ่านรู้ถึงพัฒนาการและอุปสรรคของระบบการเรียนการสอนในบ้านเราที่ยังคงเกิดขึ้นและดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

อ.รังสรรค์ ได้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาไทยในช่วงแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกปัจจุบันได้อาสนใจว่ามี 6 ประเด็นที่พึงพิจารณา ได้แก่

1. ภาคการศึกษา กำลังแปรเปลี่ยนเป็นภาคเศรษฐกิจแบบเปิด
2. ลัทธิเสรีนิยมสมัยใหม่ กำลังครอบงำโลก
3. ปัญหาความไม่เสมอภาคในโอกาสของการศึกษาจะยิ่งมีมากขึ้นในอนาคต
4. บทบาทของการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการมีความสำคัญมากขึ้น
5. ระบบการศึกษาที่มีการรวมศูนย์เข้าสู่ส่วนกลางอย่างมากเป็นระบบที่ไม่สามารถช่วยแก้สังคมได้ในอนาคต
6. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเร่งรัดอย่างมาก ที่สำคัญมี 5 กลุ่ม คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ, เทคโนโลยีชีวภาพ, เทคโนโลยีวัสดุภัณฑ์สมัยใหม่, เทคโนโลยีด้านอวกาศ และเทคโนโลยีด้านพลังงาน

นอกจากนี้ อ.รังสรรค์ยังมองว่า สังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์มี 7 ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ

1. สังคมไทยกำลังเผชิญกับพหุลักษณะด้านวัฒนธรรม
2. กระบวนการสร้างอัตตคติดานุวัตรมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาไทยมากขึ้น
3. การเปลี่ยนแปลงกระบวนการสากลานุวัตรของภาษาโลกมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา
4. การครอบงำของทุนวัฒนธรรม
5. การทำลายจริยธรรมในการงาน
6. ความเป็นสินค้าของสรรพสิ่ง
7. ความสัมพันธ์ภายใต้ระบบอุปถัมภ์กำลังแปรเปลี่ยนเป็นความสัมพันธ์ภายใต้ระบบพันธสัญญา

การศึกษา ทุนนิยม และโลกาภิวัตน์ เล่มนี้ จะเป็นคู่มือเล่มสำคัญสำหรับครูบาอาจารย์, นักการศึกษา รวมถึงผู้ที่ต้องการรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษานานโลกไร้พรมแดนใบนี้ได้อย่างแน่นอน

10. วารสารเกษตรกรรมยั่งยืน (ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545)

บรรณาธิการ : พุทธิพันธ์ สุขพรวรรกุล

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)

ราคา 35 บาท

วารสารเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นสิ่งพิมพ์ราย 2 เดือน ดำเนินการโดยมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) และการประสานความร่วมมือกับโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย 19 ภูมิภาค เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่แนวคิด กิจกรรม การดำเนินงานของโครงการนำร่องฯ และส่งเสริมการทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพื่อสร้างการพึ่งตนเองของเกษตรกร

โครงการนำร่องฯ มีความเป็นมาอย่างไร อาจจะพอสรุปคร่าวๆ ได้ว่า เกิดจากการผลักดันของเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกร่วมกับสมาชิกคนจน ที่พบว่า นโยบายเกษตรกรรมยั่งยืนที่รัฐบาลประกาศเป็นแนวทางหลักในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและระบบการ

ผลิตเพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนของสถาบันเกษตรกรรายย่อย ชุมชนและสังคมในแผนฯ 8 (โดยกำหนดให้มีพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนร้อยละ 20 ของพื้นที่เกษตรกรรมทั้งประเทศ หรือประมาณ 25 ล้านไร่) ไปไม่ถึงไหน เพราะการดำเนินงานหลายส่วนไม่สอดคล้องและขาดมาตรการสนับสนุนให้เกิดผลในทางปฏิบัติ จึงได้เรียกร้องให้มีการทบทวนแผนการทำงานของกระทรวงเกษตรฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งได้เสนอ “โครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย” เพื่อสร้างรูปแบบของระบบเกษตรกรรมยั่งยืนอันหลากหลาย ตลอดจนสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโครงการโดยเกษตรกรและองค์กรชุมชน เพื่อเป็นบทเรียนและแบบอย่างในการพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืนของประเทศต่อไป ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการดังกล่าวในปีงบประมาณ 2544-2546 รวมระยะเวลา 3 ปี ภายในวงเงิน 633 ล้านบาท

รายละเอียดอื่นๆ สามารถหาอ่านได้จากวารสารเกษตรกรรมยั่งยืน ฉบับนี้ ซึ่งเป็นฉบับเปิดตัว รวมทั้งเปิดตัวโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อยว่าด้วยเรื่อง กว่าจะมาเป็นโครงการนำร่องฯ เรื่องแนวคิด ยุทธศาสตร์การทำงาน วัตถุประสงค์ พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนแนวทางการดำเนินการ รวมทั้งประเด็นที่น่าสนใจอื่นๆ อาทิ แนวทางการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนในแผนพัฒนาฯ 9, เกษตรทางเลือก...ยั่งยืนอย่างไร, ยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนภาคอีสาน “ต้องปรับปรุงดิน”, องค์กรชาวบ้านกับการบริหารจัดการโครงการนำร่องฯ, ไทย... ศูนย์กลางความหลากหลายพันธุกรรมข้าวของโลกหรือจะเหลือทิ้งไว้เพียง...ตำนาน, วิถีนาได้, ตลาดสีเขียว : บทเรียนและ

ความหวัง, ก็นดีมีสุข เพื่อการกินที่ดีและมีความสุขอย่างยั่งยืน, เอา WTO ออก
จากชีวิตคนไทย

ท่านใดสนใจสมัครเป็นสมาชิก/ สมาชิกอุปถัมภ์ได้ โดยส่งธนาคติหรือตัว
แลกเงิน สั่งจ่ายในนาม นางสาววชิราภรณ์ ดุ่มทอง ปณ.งามวงศ์วาน รหัส
ไปรษณีย์ 11000 พร้อมส่งชื่อ/ ที่อยู่ที่ต้องการรับวารสารมาที่ วารสารเกษตร
ยั่งยืน เลขที่ 912 ถนนงามวงศ์วาน ซอย 31 อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000
โทรศัพท์/ โทรสาร 0-2952-7871, 0-2591-1195-6 E-mail : annet@ksc.co.th
สมาชิก 1 ปี 6 ฉบับ ในราคา 180 บาท หรือสมัครสมาชิกอุปถัมภ์ให้แก่โรงเรียน
สถาบัน บุคคลอื่นๆ ในราคาปีละ 150 บาท

11. กรีนคอนซูเมอร์

เขียนโดย กรรณิการ์ พรหมเสาร์

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2544

จัดจำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

ราคา 135 บาท : 160 หน้า

กระแสเรื่องการตั้งองค์กรอิสระคุ้มครองผู้บริโภคกำลังเป็นเรื่องที่เคลื่อนไหวกันอย่างเข้มข้นในปัจจุบัน ขณะเดียวกับที่ปัญหาของผู้บริโภคก็นับวันจะรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ทำอย่างไรที่องค์กรอิสระนี้จะทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง โดยไม่ขึ้นกับอำนาจรัฐ ภาคธุรกิจ และมีผลประโยชน์กับนักการเมืองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจับตามองอย่าให้คลาดสายตา อย่างไรก็ตาม เรื่องผู้บริโภคนั้นแง่หนึ่งก็ยังเป็นเรื่องของความคิด จิตสำนึกของผู้บริโภคแต่ละคนอยู่นั่นเอง และดูเหมือนองค์กรที่ทำเรื่องผู้บริโภคโดยตรงในบ้านเรานั้น จะได้แก่ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค (มพบ.) ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนงานคุ้มครองผู้บริโภคหลายประการ อาทิ ศูนย์ข้อมูลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภค ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค สนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้บริโภค เป็นต้น แต่หลายท่านอาจคุ้นหน้าคุ้นตากันดีกับ วารสารฉลาดซื้อ ซึ่งก็เป็นสิ่งพิมพ์ที่เป็นผลงานของมูลนิธิ โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยมหิดล

กรีนคอนซูเมอร์ (Green Consumers) หรือผู้บริโภคสีเขียว เป็นหนังสือที่รวบรวมเนื้อหาสาระจากคอลัมน์ในชื่อเดียวกันในวารสารฉลาดซื้อ เขียนโดยคุณกรรณิการ์ พรหมเสาร์ และเป็นที่ชื่นชอบของผู้อ่าน เนื่องจากช่วยให้ผู้อ่านเปลี่ยนทั้งวิธีคิดและทดลองทำ โดยสามารถเริ่มต้นได้ที่ตัวเราเองทุกคนในการลดการบริโภค ซึ่งถือเป็นแนวคิดในการทำงานคุ้มครองผู้บริโภคที่ก้าวหน้าที่สุด ที่

มองว่าการบริโภคทุกอย่างย่อมส่งผลกระทบต่อคน สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะ
ทำอะไรให้การบริโภคส่งผลกระทบต่อสิ่งเหล่านี้ให้น้อยที่สุด ผู้บริโภคจะมีความ
รับผิดชอบอย่างไรบ้าง ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับแนวคิดในการทำงานผู้บริโภค
ในยุคแรกๆ ที่ผู้บริโภคต้องการเพียงสินค้าที่ดี มีคุณภาพและปลอดภัยกับตนเอง
โดยไม่สนใจว่าสินค้านั้นจะมาจากไหน แรงงาน สภาพความเป็นอยู่ของคนงานและ
กระบวนการผลิตเป็นอย่างไร... (สารี อ๋องสมหวัง, ในคำนำ)

เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้เห็นว่า เราแต่ละคนในฐานะผู้บริโภค
สามารถจะทำอะไรได้บ้างในการเป็นกรีนคอนซูเมอร์ในเรื่องต่างๆ ที่ไม่ได้ไกลตัว
เลยสักนิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขยะ พลาสติก การดูแลสุขภาพของตัวเองเราเอง การ
ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง การซื้อของเข้าบ้าน การใช้รถยนต์ สบายกระซางวัย
ทีวี การใช้สารเคมีในบ้าน เป็นต้น แต่ละเรื่องมีทั้งการให้ข้อมูล และตั้งคำถามให้
เราได้ขบคิด... ไม่เชื่อลองหันไปดูรอบๆ ตัวเรา จะพบว่าในบ้านเรานั้นอาจมีน้ำยา
ทำความสะอาดอยู่หลายอย่าง ทั้งน้ำยาล้างห้องน้ำและสุขภัณฑ์ น้ำยาทำความสะอาด
สะอาดเตาและพื้นผิวในครัว น้ำยาเช็ดกระจก น้ำยาเช็ดเบาะ น้ำยาเช็ด
คอมพิวเตอรฺ์และเครื่องใช้สำนักงาน น้ำยาทำความสะอาดพื้นบ้าน และน้ำยาฆ่า
เชื้อ คำถามคือเรามีความจำเป็นต้องใช้ของพวกนี้แค่ไหน (เรื่องบ้านปลอดสารพิษ)
หรืออย่างกรณีผลิตภัณฑ์กำจัดแบคทีเรียที่เราพบวางขายในท้องตลาดนั้น ได้แก่
สบู่ น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ น้ำยาทำความสะอาดเครื่องครัว น้ำยาบ้วน
ปาก เป็นต้น เราจำเป็นต้องเป็นคุณสมบัติขนาดนั้นเลยรึ (เรื่องแบคทีเรียฆ่าได้...
ไม่บาป?)

ว่ากันว่าผู้บริโภคนั้นมีพลังมหาศาล สามารถกำหนดความเป็นไปของโลก
ปัจจุบันและอนาคตได้ ดังนั้นเราควรตระหนักให้ดี และพลังที่ผู้บริโภคมีก็สามารถ
นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อต้านความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการกระทำของผู้
ผลิต ผู้ประกอบการได้ ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมหน้าที่ในการดูแลโลกใบนี้ด้วย
ด้วยว่า “โลกนี้ไม่ใช่มรดกที่เราได้รับมาจากพ่อแม่ แต่เราขอยืมมาจากลูกหลาน” ต่าง
หาก.

12. ปล้นผลิตผล! : ปฏิบัติการจี๊ดเสียบึงอาหารโลก

เขียนโดย วันทนา คิวะ

แปลและเรียบเรียงโดย ไพโรจน์ ภูมิประเสริฐ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : 2544 จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สวนเงินมีนา

ราคา 150 บาท

ปล้นผลิตผล! (STOLEN HARVEST) : ปฏิบัติการจีฮีดเสบียง

อาหารโลก (The HIJACKING of the GLOBAL FOOD SUPPLY) แค่อีบุ๊กของหนังสือเล่มนี้ก็พาให้เราคิดไกลไปได้แล้วว่า ปฏิบัติการครั้งนี้ไม่ธรรมดา วันทนา คิวะ ผู้เขียนเอง ก็เป็นที่รู้จักกันทั่วโลกในฐานะนักคิด นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม และเป็นผู้นำคนหนึ่งในเวทีนานาชาติคัดค้านโลกาภิวัตน์ ทำให้การตีแผ่ของข้อมูลรายละเอียด การชี้ให้เห็นประเด็นความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในอินเดียบ้านของเธอและที่อื่นๆ ทั่วโลกเป็นเรื่องที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ ที่สำคัญภายใต้การขยายตัวของระบบทุนนิยมโลกที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เกษตรกรและชุมชนท้องถิ่นทั้งหลายได้ตกอยู่ภายใต้ชะตากรรมเดียวกัน เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอินเดียจึงเป็นเรื่องราวเดียวกันที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการปลูกไม้โตเร็ว อุตสาหกรรมเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ฝ้ายบีบี/ จีเอ็มโอ และการจดสิทธิบัตรพันธุ์ข้าว หรือการผูกขาดเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 7 บท ว่าด้วยเรื่อง (1) การจีฮีดเสบียงอาหารโลก (2) จักรวรรดินิยมถั่วเหลือง (3) ผลิตผลที่ถูกขโมยจากท้องทะเล (4) วัวบ้ากับวัวคักตีสัทธ (5) เมล็ดพันธุ์ที่ถูกโจรกรรม (6) พันธุวิศวกรรมและความมั่นคงทางอาหาร และ (7) เอาประชาธิปไตยด้านอาหารคืนมา

สิ่งที่วันทนาพยายามจะทำก็คือ การเผยให้เห็นความจริงที่ว่า สิ่งพิเศษธุรกิจแบบอุตสาหกรรมเรียกว่า "การเติบโต" นั้น แท้จริงแล้วก็คือ รูปแบบหนึ่งของการโจรกรรมหรือปล้นสะดมจากธรรมชาติและผู้คน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเกษตรแบบอุตสาหกรรม ซึ่งเชื่อกันว่า จำเป็นต่อการผลิตอาหารที่เพิ่มขึ้นหรือสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ช่วยประหยัดพลังงาน ใช้สารเคมีน้อยลง หรือผลตอบแทนที่มากขึ้น ที่ผู้เขียนมองว่า ล้วนเป็นมายาภาพที่ปิดบังการโจรกรรม และหน้าฉากแห่งการเติบโตได้อำพรางการสร้างภาวะขาดแคลน (ผู้เขียน, ในบทนำ) หน้าฉากการโจรกรรมนี้ก็ทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ และภายหลังการเกิดขึ้นขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ทำให้บรรษัทข้ามชาติที่เติบโตขึ้นมาด้วยการปล้นชิงผลผลิตจากธรรมชาติและประชาชนเป็นที่รับรองและชอบด้วยกฎหมาย ขณะที่ข้อตกลงทั้งด้านทรัพย์สินทางปัญญา ข้อตกลงด้านการเกษตรในเวทีการค้าโลก ทำให้การพิทักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม อันเป็นฐานของระบบอาหารที่หลากหลาย กลีบกลายเป็นความผิดทางอาญา การทุ่มอาหารตัดต่อพันธุกรรมหรือจีเอ็มโอเข้าสู่ตลาดเป็นเรื่องถูกกฎหมาย.... หนังสือเล่มนี้จะบอกเล่าถึงเรื่องราวแห่งการทำลายล้างที่บรรษัทข้ามชาติกระทำต่อระบบอาหารและการเกษตร รวมถึงการเคลื่อนไหวคัดค้านโดยขบวนการประชาชนซึ่งก็เติบโตขึ้นมากเช่นกัน

ทุกวันนี้ความปลอดภัยทางชีวภาพหรือการป้องกันอันตรายทางชีวภาพจากพันธุวิศวกรรมกำลังเป็นประเด็นทางสิ่งแวดล้อมและวิทยาศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในยุคสมัยของเรา เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับการเมืองของวิทยาศาสตร์และ

มุมมองที่ขัดแย้งกันระหว่างสำนักคิดและวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างกัน (น. 109) นั่นคือวัฒนธรรมหนึ่งอยู่บนฐานของความโปร่งใส การตรวจสอบได้โดยสาธารณชน และรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน แต่อีกวัฒนธรรมหนึ่งอยู่บนฐานของผลกำไร ไม่โปร่งใส ตรวจสอบไม่ได้และไร้ความรับผิดชอบ สิ่งที่ผู้เขียนเรียกร้องก็คือ ยุคสมัยอันน่าตื่นใจนี้ เราสามารถหลีกเลี่ยงได้ เราสามารถกำหนดอนาคตเองได้ ไม่จำเป็นต้องยอมให้บรรษัทมาควบคุมชีวิตเราและปกครองโลก ถึงเวลาแล้วที่เราจะทวงคืนผลผลิตที่ถูกปล้นไป และเรามีหน้าที่ทางนิเวศและสังคมร่วมกันที่จะปลดปล่อยพันธนาการการครอบงำและเอาประชาธิปไตยด้านอาหารคืนมา

สำหรับหนังสือเล่มนี้แล้ว ต้องขอบอกว่า ไม่ว่าคุณจะคิดอย่างไรกับข้อมูล/เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอก็ตาม “เห็นด้วยก็ต้องอ่าน ไม่เห็นด้วยก็ต้องอ่าน”

13. ปรงดิน : ประสพการณ์การปรับปรุงบำรุงดินของเกษตรกรอีสานในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

บรรณาธิการ อาริรัตน์ กิตติศิริ

จัดพิมพ์โดย ชมรมศิษย์เก่าบูรณะชนบทและเพื่อน (RRAFA)

และเครือข่ายเกษตรทางเลือกภาคอีสาน

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พฤศจิกายน 2544

แต่เดิมเราถูกสั่งสอนกันมาว่า ปลุกพืชก็ต้องใช้ดิน แต่ทุกวันนี้การปลูกพืชแบบที่เรียกว่า ไฮโดรโปนิคส์ ทำให้เราเห็นว่า การปลูกพืชไม่ต้องใช้ดินก็ได้ แต่ก็เป็นการลงทุนที่ยังแพงอยู่มาก ซึ่งนั่นอาจจะเป็นเพียงทางเลือกของคนจำนวนน้อย แต่เกษตรกรส่วนใหญ่คงไม่สามารถหันหลังให้กับผืนแผ่นดินได้ ที่สำคัญมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่หันมาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์กลับมา ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ หรือการเกษตรแบบยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับดิน เพราะถือว่าดินมีชีวิต ไม่ใช่เพียงวัตถุทางกายภาพหรือปัจจัยการผลิตเท่านั้น แต่ดินคือแม่พระธรณีที่โอบอุ้มและเป็นแหล่งให้พืชเติบโตสร้างอาหารมาหล่อเลี้ยงมนุษย์เรา พวกเขาจึงให้ความสำคัญและพากันฟื้นฟูปรับปรุงดินด้วยวิธีทางต่างๆ

ปรงดิน : ประสพการณ์การปรับปรุงบำรุงดินของเกษตรกรอีสานในระบบเกษตรกรรมยั่งยืน เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมประสบการณ์ตรงของเกษตรกร 5 ครอบครัว ที่ได้เรียนรู้ ทดลอง ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินมาด้วยตนเอง ภายหลังจากที่ได้ผ่านบทเรียนของความล้มเหลวจากระบบเกษตรเชิงเดี่ยวมาแล้ว ในภูมิภาคที่ได้ชื่อว่าแห้งแล้งที่สุดของประเทศ แต่นั่นกลับทำให้ภูมิปัญญา

ในเรื่องนี้ได้ถูกคิดค้นขึ้นมาอย่างเข้มข้นในหลายพื้นที่ ถึงวันนี้พวกเขาได้ถ่ายทอดประสบการณ์มาบอกกับเกษตรกรในที่อื่นๆ และผู้สนใจด้วยภาษาที่เรียบง่าย แถมมีภาพประกอบให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งพบว่ามีการใช้วิธีที่หลากหลาย ให้ภาพของการ “ปรุง” (ดิน) ซึ่งเป็นสูตรของใครก็ของใคร ที่ต้องคำนึงถึงวิธีการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ พืชที่ปลูกจึงจะงอกงาม รวมทั้งต้องคำนึงถึงการวางแผนจัดการแปลงที่ดีด้วย

14. วิฤตเกษตรกร : วิฤตสังคมไทย

เขียนโดย ทวีศักดิ์ นพเกษร

จัดพิมพ์และจัดหน่ายโดย สถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน

พิมพ์ครั้งที่ 2 : ธันวาคม 2544

ราคา 100 บาท จำนวน 70 หน้า

“...เนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการเริ่มต้นเปลี่ยนผ่าน (transformation) จากวิถีคิด และระบบโครงสร้างเดิมที่ไม่สามารถอยู่รอดได้ในกระแสแห่งโลกใหม่ ในยุคของการเปลี่ยนผ่านเช่นนี้ ทุกคนต้องกลับไปเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่ ความสำเร็จในอดีตจะไม่ใช้หลักประกันความสำเร็จในอนาคตอีกต่อไป การเริ่มต้นใหม่ที่ดี คือการเริ่มต้นด้วยการใช้กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทำงาน”

บางส่วนจากคำนำผู้แต่ง

การพัฒนาชนบทและเกษตรกรไทยที่ผ่านมา ทำให้ทรัพยากรมนุษย์และสถาบันทางสังคมในชนบท เช่น กลุ่มเกษตรกร องค์กรชุมชน อ่อนแอหรือล่มสลายปรับตัวไม่ได้ และไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจจนพึ่งตนเองไม่ได้ ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญก็เสื่อมโทรมลงมาก เกษตรกรไทยกำลังเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงภายใต้กรอบกติกาการค้าเสรีระหว่างประเทศและการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ... จากวิกฤติดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรไทยและองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องปรับตัวเปลี่ยนแปลงในลักษณะการปรับระบบ เพื่อฟื้นฟู พัฒนาศักยภาพพื้นฐานของเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศให้มีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้

วิฤตเกษตรกร : วิฤตสังคมไทย เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์โดยสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน ผู้แต่งได้พยายามร้อยเรียงเนื้อหาให้เห็นภาพรวมความเป็นมา บริบทและปัจจัยท้าทายใหม่ๆ ต่อชนบทหรือเกษตรกรและภาคสังคมไทยโดยรวมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การคาดการณ์อนาคตที่เป็นทางสองแพร่งของ

เกษตรกรไทย ที่ด้านหนึ่งเป็นวิกฤติ แต่อีกด้านหนึ่งก็เป็นโอกาสที่จะเสริมจุดแข็ง และแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้ โดยเสนอทางออกใหม่ในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้วยการพัฒนาศักยภาพใหม่ของเกษตรกร ที่จำเป็นจะต้องมีศักยภาพพื้นฐาน ด้านโลกทัศน์ วิธีคิดที่เหมาะสม มีทักษะกระบวนการเรียนรู้ การคิดเชิงระบบ ทักษะการจัดการ เป็นต้น ศักยภาพพื้นฐานดังกล่าว จะเกิดได้จากการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับเกษตรกร และการมีระบบสนับสนุนให้เกษตรกร ได้คิดเอง-ทำเอง ด้วยการใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การพัฒนาให้เป็น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่ผู้เขียนมองว่าจะเป็นคำตอบสำหรับชนบทไทยในโลกใหม่ ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย และสามารถเห็นเชื่อมโยงความ เป็นทั้งหมดของเกษตรกรและชนบทไทย เพื่อจะสามารถนำแนวคิดไปกำหนด นโยบาย แผนงาน และการสนับสนุนต่างๆ ได้

15. วิทยากรกระบวนการกับวิกฤตเกษตรกร

เขียนโดย ทวีศักดิ์ นพเกษร

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย สถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน

พิมพ์ครั้งที่ 2 : ธันวาคม 2544

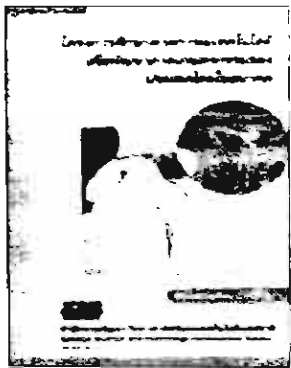
จำนวน 118 หน้า

ผลพวงจากการพัฒนาชนบทและเกษตรกรไทยที่ผ่านมา เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรและชนบทไทยต้องปรับโครงสร้าง ระบบวิธีคิดกันอย่างขนานใหญ่ เพื่อให้สามารถรองรับกับวิกฤตเกษตรกรและภารกิจใหม่ๆ ที่ต้องก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันเกษตรกรไทยก็จำเป็นต้องปรับตัวเช่นกัน โดยเฉพาะจุดใหญ่คือการมีศักยภาพพื้นฐานด้านวิธีคิด กับโลกทัศน์ที่เหมาะสม มีทักษะกระบวนการ

เรียนรู้กับการคิดเชิงระบบ รวมทั้งทักษะการจัดการและอื่นๆ ที่จำเป็น สิ่งเหล่านี้จะพัฒนาได้ต้องใช้กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งอาศัยวิทยากรกระบวนการเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมและใช้เทคนิคต่างๆ ที่เอื้อให้สมาชิกผู้เข้าร่วมเกิดทักษะการคิดที่เป็นระบบ และสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากรกระบวนการกับวิกฤตเกษตรกร เป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ที่จัดพิมพ์โดยสถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน แต่งโดย นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาสังคมมาอย่างโชกโชน และเป็นผู้ที่บัญญัติคำว่า "วิทยากรกระบวนการ" จากคำภาษาอังกฤษ "Facilitator" จนใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการพื้น

ฐานสำหรับการเป็นวิทยากรกระบวนการทั่วไป ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ผ่านการอบรม การเป็นวิทยากรกระบวนการมาแล้ว จะได้นำเทคนิคต่างๆ ไปปฏิบัติ และเรียนรู้ จากประสบการณ์จริงด้วยตนเอง เช่น ทักษะการออกแบบกลุ่ม การออกแบบงาน หรือกิจกรรม การตั้งประเด็นคำถาม การจัดสถานที่และสร้างบรรยากาศ การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เช่น การนำเสนอความคิดโดยเทคนิค การใช้บัตรคำ แผนที่ความคิด (Mind Map) เส้นเวลา (Time Line) และเทคนิคละครแบบต่างๆ กระบวนการสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.) การเตรียมการประชุมแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้วิทยากรกระบวนการยังจะต้องมีทักษะการประเมิน เพื่อที่จะสามารถพัฒนากระบวนการ เทคนิควิธีการ การจัดการ เพื่อดึงศักยภาพของสมาชิกผู้เข้าร่วมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันให้มากที่สุดอีกด้วย ซึ่งกระบวนการ ความคิด และ เทคนิคต่างๆ เหล่านี้สามารถนำไปใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี.

16. รายงานการศึกษา โครงการศึกษาคาดการณ์เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในอนาคต

จัดทำโดย หน่วยมองอนาคตไทย, สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : มีนาคม 2544

ราคา 100 บาท : 117 หน้า

โครงการมองอนาคตเพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย เป็นผลงานหนึ่งของ “หน่วยมองอนาคตไทย” (Thai Foresight Unit) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) อันเป็นหน่วยที่ทำงานเกี่ยวกับการคาดการณ์ทางเทคโนโลยี ซึ่งมีความพยายามที่จะมองอนาคตภาคเกษตรกรรมของไทยในระยะยาวทางด้านเทคโนโลยี ด้านการจัดการ และด้านนโยบาย เพื่อที่จะให้การกำหนดนโยบายของรัฐมีแนวทางที่สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันและสภาพการณ์ของประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากล โดยในงานศึกษาเรื่องนี้ได้นำเอาวิธีการมองอนาคต (foresight methodology) มาใช้ดำเนินการ

เนื้อหาของโครงสร้างรายงานประกอบด้วย

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาของโครงการมองอนาคตเพื่อพัฒนาภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย

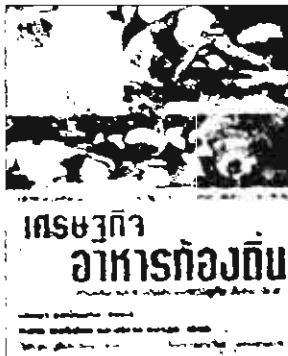

บทที่ 2 เป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการเกษตรไทย ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน จนถึงอนาคต โดยกล่าวถึงประเด็นปัญหาหลักและแนวทางนโยบายทางเลือกในการพัฒนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งกล่าวถึงเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาภาคการเกษตรไทยในอนาคต

บทที่ 3 ถือเป็นบทหลักของหนังสือเล่มนี้ อันเป็นผลการศึกษาที่เกิดจากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร การสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องโดยวิธีการเดลฟี (Deiphi technique) และการระดมความคิดโดยใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ในอนาคต (Scenario planning)

บทที่ 4 เป็นการสรุปภาพของการเกษตรไทยในอนาคต

หนังสือเล่มนี้โดยชื่อเรื่องนับว่ามีความน่าสนใจอยู่ไม่น้อย ในด้านของการทำให้เห็นถึงแง่มุมความเห็นของผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร ซึ่งมีส่วนสำคัญในการออกแบบทิศทางการพัฒนาภาคเกษตรกรรมของไทย แต่ขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดการตั้งคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในภาคเกษตรกรรมเอง ที่จะมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาประเทศ มิติทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่ปรากฏชัดขึ้นมา รวมไปถึงการอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีชีวภาพมาประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ก็ยังมีคำถามให้ได้ถกเถียงมากมาย เหล่านี้ล้วนเป็นคำถามของสังคม ที่ไม่ควรปล่อยให้มันเป็นเพียงหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคเป็นผู้ตอบแต่เพียงฝ่ายเดียว.

17. เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่น ทางเลือกและ

ทางรอดของเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ

เขียนโดย เฮเลนา นอร์เบิร์ก-ฮอดจ์ และคณะ

แปลโดย ไพโรจน์ ภูมิประดิษฐ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กุมภาพันธ์ 2545 จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์สวนเงินมีนา

จัดจำหน่ายโดย บริษัท เคล็ดไทย จำกัด

ราคา 135 บาท

เศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นฯ เป็นผลงานของเฮเลนา นอร์เบิร์ก-ฮอดจ์ และคณะ ซึ่งคนไทยรู้จักเฮเลนา จากหนังสือเรื่อง “อนาคตอันเก่าแก่ : บทเรียนจากลาดัก” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์คบไฟ และที่กำลังมีผลงานในขณะนี้คือ “โลกาภิวัตน์กับชุมชนที่ยั่งยืน บทเรียนแห่งลาดักและทางเลือกใหม่อันหลากหลายจากทั่วโลก” รวมทั้งเศรษฐกิจอาหารท้องถิ่นฯ เล่มนี้ด้วย

หนังสือเล่มนี้ แบ่งเป็น 8 บทหลัก ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญคือ

1. การนำเสนอภาพของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ทั้งด้านการผลิต การตลาด การขนส่ง การแปรรูป การผูกขาด การเอาเปรียบโดยคนกลาง ฯลฯ อันนำไปสู่ปัญหาด้านอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองในโลกปัจจุบัน

2. นำเสนอสาเหตุของปัญหาดังกล่าว เช่น ระบบอาหารโลก ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องหลักๆ คือ เกษตรกร ผู้บริโภค สื่อมวลชน บรรษัทข้ามชาติด้านอาหารและการเกษตร รวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมที่กำหนดความเป็นไปของระบบอาหารและเกษตรในปัจจุบัน

3. นำเสนอทางออกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ระบบอาหารท้องถิ่นที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ในข้อ 1 ได้อย่างตรงเป้า และเป็นไปได้จริง เพราะมีข้อมูล รวมทั้งตัวอย่างจริงมานำเสนอด้วย มิได้เป็นเพียงความคิดเห็นหรือทฤษฎีที่น่าจะเป็นเท่านั้น

4. วิธีการภาคปฏิบัติ ซึ่งผู้อ่านอาจมีส่วนร่วมทำให้เกิดการแก้ปัญหาดังเช่นข้อ 3 ขึ้นได้ในทุกหนทุกแห่งบนโลกใบนี้ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือทำให้ทางออกนั้นเป็นจริงด้วยการลงมือทำ

.... จะเห็นได้ว่า มีสาระเช่นเดียวกับอริยสัจ 4 ในศาสนาพุทธ ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ทางออก) และมรรค (วิธีปฏิบัติ) นั่นเอง จึงอาจกล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอตามหลักของพุทธศาสนาได้ครบถ้วน สำหรับการแก้ปัญหาด้านอาหารของโลกปัจจุบันหรือโลกยุคโลกาภิวัตน์ (บางส่วนจากคำนำ โดย เดชา ศิริภัทร, หน้า ค)

18. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของชาวบ้านไทย

ค้นคว้าและเรียบเรียงโดย เอกวิทย์ ณ ถลาง

พิมพ์ครั้งที่ 2 : กันยายน 2544

จัดจำหน่ายโดย : บริษัท อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์ จำกัด

หนังสือชุดนี้เป็นผลงานการค้นคว้าวิจัยที่เคยตีพิมพ์มาแล้วในชื่อ "ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย" ครั้งนี้มูลนิธิภูมิปัญญาได้นำมาจัดพิมพ์ใหม่เป็นหนังสือชุด 5 เล่ม ประกอบด้วย 1. ภาพรวมภูมิปัญญาไทย 2. ภูมิปัญญาด้านนา 3. ภูมิปัญญาอีสาน 4. ภูมิปัญญาภาคกลาง และ 5. ภูมิปัญญาทักษิณ สี่เล่มหลังนี้ เป็นการพรรณาวิเคราะห์ภูมิปัญญาของแต่ละภูมิภาค ผู้ค้นคว้าและเรียบเรียงเสนอว่า ก่อนที่จะอ่านเรื่องราวของภูมิปัญญาชาวบ้านแต่ละภูมิ

ภาค เพื่อจะได้เข้าถึงความแตกต่างหลากหลายและคล้ายคลึงกัน ควรจะอ่านเล่มแรกคือ ภาพรวมภูมิปัญญาไทยเสียก่อน จะได้เห็นภูมิหลัง เจตนารมณ์ ความหมาย ความสำคัญ ของการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน สถานภาพความรู้เรื่องภูมิปัญญา ตลอดจนขอบข่าย ของเรื่องที่หยิบยกขึ้นมาวิเคราะห์ และคุณค่าของการทำความรู้เรื่องนี้ให้ประจักษ์

ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าวไว้ตอนหนึ่งในคำนิยมของหนังสือชุดนี้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นแหล่งความรู้ที่ตืออย่างหนึ่งที่ถูกทอดทิ้งไปในการศึกษาปัจจุบัน ทั้งๆ ที่ ความรู้ชุดนี้ถูกค้นพบ ลองใช้ ดัดแปลง ถ่ายทอดกันมาด้วยเวลายาวนาน เป็นมรดกทางปัญญาที่คนไทยควรรักษา พัฒนา และใช้เพื่ออนาคตแห่งการดำรง อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เพราะความรู้ด้านต่างๆ ที่เรามีอยู่มากมายในปัจจุบัน ไม่ใช่ ปัญญาแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างได้ดุลยภาพ ข้อใหญ่ใจความสำคัญที่สุดของภูมิปัญญาชาวบ้านคือ เป็นภูมิปัญญาแห่งการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างได้ดุลยภาพ

ภูมิปัญญาล้านนา เล่มนี้กล่าวถึงภูมิปัญญาในเรื่องลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามระบบนิเวศ เรื่องเหมืองฝาย ซึ่งไม่ใช่แค่การจัดการน้ำเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึง การจัดระเบียบทางสังคมล้านนาด้วย เรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ประดิษฐ์กรรมพื้นบ้านจำพวกเครื่องมือทำไร่นาและการจับสัตว์ ภาษิตและคำคมล้านนา ตลอดจนระบบคุณค่าหรืออุดมการณ์ที่ปรากฏในความเชื่อ ดบท้ายด้วยการสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาล้านนากับการปรับตัวในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง การฟื้นฟูระบบเหมืองฝาย การประสานประโยชน์ระหว่างการแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์สมัยใหม่ การประยุกต์พิธีกรรมเพื่อนำมาสู่การอนุรักษ์ฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติในเรื่อง ดิน น้ำ ป่า เป็นต้น

ภูมิปัญญาอีสาน ซึ่งเป็นผลของการพัฒนา การปรับวิถีชีวิตของคนไท-ลาว และกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อยู่ร่วมกันในดินแดนที่ราบสูงกว้างใหญ่ของอุษาคเนย์ ถือได้ว่ามีความหลากหลายมากตามเหตุปัจจัยทางภูมิประเทศและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ แต่ก็มีลักษณะร่วมที่มีอิทธิพลในการหล่อหลอมวิถีชีวิตของชาวอีสานโดยรวม และเกิดพัฒนาการทางภูมิปัญญาที่มีลักษณะเด่น เช่น ภูมิปัญญาในการตั้งถิ่นฐาน การเลือกหลักแหล่งทำมาหากิน การมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเองแบบเอื้อตึงเอื้อต่ออยู่ การจัดระบบความสัมพันธ์ของชุมชน หนังสือก๋อ่ม ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ฃญาภาษิต-ชะล่า-คำสอน ตลอดจนภูมิปัญญาในการปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจ-สังคมสมัยใหม่

ภูมิปัญญาภาคกลาง ภาคกลางเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง กว้างขวางจากอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของการปฏิรูปบ้านเมืองให้ทันสมัย ดังนั้นจึงมีความน่าสนใจมากกว่า นอกเหนือจากภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรม เรื่องของประติษฐกรรมและหัตถศิลป์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการทำมาหากินแล้ว ภูมิปัญญาในการโต้ตอบ และปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงน่าจะเป็นจุดเด่นของภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่ง การปรับตัว แสวงหาทางเลือกและผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม เพื่อตอบโต้การครอบงำของทุนนิยม ซึ่งในงานชิ้นนี้มีการหยิบยกกรณีศึกษาของพระพยอม กัลยาโณ ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม และกรณีชุมชนสาคลี มาเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้

ภูมิปัญญาทักษิณ เจกเช่นเดียวกับภูมิภาคอื่นๆ ภูมิปัญญาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนใต้ ที่ประกอบขึ้นด้วยคนไทยและอีกหลายชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันมาในคาบสมุทรแหลมทองนี้ ย่อมมีการหล่อหลอมและทำให้เกิดลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมหลายประการ ได้แก่ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ภูมิปัญญาในการจัดเครือข่ายระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพา ภูมิปัญญาในหัตถกรรมพื้นบ้าน สมุนไพรและยากลางบ้าน ภูมิปัญญาที่ปรากฏเป็นชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ของคนใต้ ภูมิปัญญาในการปลูกฝังคุณธรรม กำหนดปทัสถานและรักษาคุลยภาพของสังคม เช่น เพลงกล่อมเด็ก พิธีลอยเคราะห์ การครอบครู ไหว้สัจดี เป็นต้น รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาแก้ปัญหาและปรับตัวในบริบทที่เปลี่ยนไป โดยได้หยิบยกให้เห็นกรณีของการปรับตัวโต้ตอบการครอบงำของทุนนิยมและอำนาจรัฐ บนฐานความเข้าใจธรรมชาติแวดล้อมและพลังชุมชน และคนกู่ทะเล

ภูมิปัญญาทั้ง 4 ภูมิภาคดังกล่าว จะเห็นว่าไม่เพียงจะสะท้อนเรื่องการทำมาหากินอย่างเหมาะสมกับธรรมชาติแวดล้อม แต่ในการสร้างสรรค์ศิลปวิทยาหลายด้านก็มีภูมิปัญญาเป็นแกนรองรับอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบ้านหรือที่อยู่อาศัย อาหารการกิน สมุนไพร ดนตรี ศิลปวรรณกรรม ภาษา หัตถกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ โลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ ศาสนา การละเล่นพื้นบ้าน คติชาวบ้าน ฯลฯ เรื่องเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในวิถีชีวิตของคนเรา ที่สะท้อนถึงการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่น ที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กัน แล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น จึงมีทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่

ภูมิปัญญาที่รับมาจากภายนอก และภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อใช้ปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง โดยที่เราจะเห็นถึงลักษณะร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมบางอย่างที่มีอิทธิพลต่อความคล้ายคลึงและแตกต่างของภูมิปัญญาทั้ง 4 ภูมิภาค อันเกิดจากการแลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกันอย่างต่อเนื่องในพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน เช่น เรื่องวัฒนธรรมข้าว เรื่องความเชื่อและพิธีกรรม และอิทธิพลของพุทธศาสนา รวมทั้งความรู้ ความคิดที่พัฒนาขึ้นในบริบทใหม่ เมื่อได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมใหม่ ส่วนที่มีลักษณะแตกต่างกันก็เช่น การได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่

อยู่บริเวณใกล้เคียงในกรณีของภาคเหนือ หรือการปรับตัวของชุมชนให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ในกรณีของอีสานนั้น การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งนับ เป็นเงื่อนไขสำคัญ หรือการเปิดรับอิทธิพลจากภายนอกทั้งด้านวัฒนธรรม การ เมือง เศรษฐกิจเข้ามาซ้ำเร็วต่างกันในแต่ละภูมิภาค เป็นต้น

งานทั้ง 5 ชิ้นนี้ นับได้ว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าต่อการศึกษาอย่างยิ่งในการนำไปสู่การรู้จักรากเหง้า ความคิด ความรู้ความสามารถ และปรัชญาของคนไทย ซึ่งก็ เท่ากับเราได้ค้นพบศักยภาพและทุนรอนทางปัญญาอันมีคุณค่าสำหรับนำมาใช้ ประโยชน์ในการเผชิญหน้ากับปัญหาและสิ่งท้าทายในปัจจุบันและอนาคต เพราะเท่ากับ ว่า เราสามารถแสวงหาทางเลือกอันเหมาะสมกับพื้นฐานของสังคมเราเองได้

001-023

มุกหนังสือ (๒)

1. พุทธปรัชญาเพื่อพลังชุมชน

อุทิศ จิตเงิน : เขียน, ทวีศักดิ์ นพเกษร : บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ 2 ตุลาคม 2544

จัดพิมพ์โดย สถาบันพัฒนาสืแยกอินโดจีน (055) 28-2930, 21-6843-4

ราคา 99 บาท 96 หน้า

แนวคิด วิธีการเรียนการสอนเยี่ยงตะวันตกปมเฉพาะให้เรามองสิ่งต่างๆ อย่างแยกส่วน การเรียนเป็นเรื่องของครู ของโรงเรียน ศาสนาเป็นเรื่องของพระ ของวัด ความสำคัญของหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาถูกมองข้าม ทั้งๆ ที่ พุทธปรัชญาจะช่วยพัฒนามนุษย์ให้มนุษย์มีความรู้ มีความเข้าใจในชีวิตมากขึ้น รวมถึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้สร้างพลังชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งได้อีกด้วย

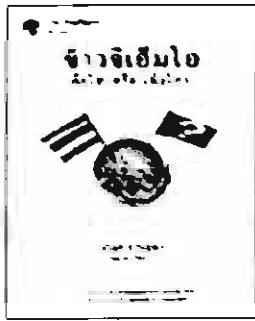
นพ.ทวีศักดิ์ นพเกษร บรรณาธิการ “พุทธปรัชญาเพื่อพลังชุมชน” ได้เรียบเรียงและสรุปความจาก “แนวคิดการสร้างพลังชุมชนในพุทธปรัชญา” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ของคุณอุทิศ จิตเงิน ในสาระของหนังสือผู้เขียนได้วิเคราะห์หลักธรรมที่เป็นแนวคิดหลักๆ เพื่อสร้างพลังชุมชนไว้อย่างน่าสนใจ โดยวางกรอบแนวคิดไว้ ดังนี้

การสร้างพลังความคิด : ผู้เขียนอธิบายว่า เริ่มที่ต้องเป็นพลังความคิด ที่ถูกต้องดีงาม ตรงตามสภาวะที่เป็นจริง นั่นก็คือ การสร้างให้ชุมชนเกิด **สัมมาทิฐิ** ร่วมกัน เพราะสัมมาทิฐิจะเป็นจุดเริ่มต้นในระบบการดำเนินชีวิตที่ต้อง ดีงามตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะนำไปสู่การรวมพลังทางความคิดของ ชุมชนในทางที่ชอบ ที่ถูกต้องดีงามต่อไป

การสร้างพลังทางการกระทำ : เพื่อดำเนินภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมาย ผู้เขียนหยิบเอาคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หรือ **อิทธิบาท 4** ซึ่งได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาวิเคราะห์และอธิบายไว้ อย่างชัดเจน

กรอบความคิดเรื่อง การสร้างความรัก ความสามัคคี : ผู้เขียนอิง **หลัก สาราณียธรรม 6** หรือหลักธรรมสำหรับสร้างให้ชุมชนเกิดความปรองดอง และนำ **แนวคิดเรื่องพระวินัยปิฎก** มาเพื่อประยุกต์ใช้ในการสร้างให้ชุมชนมีความเป็น ระเบียบเรียบร้อย สำหรับหลักธรรมซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนนั้น ผู้ เขียนกล่าวถึง **หลักอปริหานิยธรรม 7**

แม้การเสริมสร้างพลังชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งนั้นเป็นเรื่องซับซ้อน แต่ ชุมชนคือรากฐานที่สำคัญสังคมไทย หากพลังชุมชนเกิดจากฐานของพุทธปรัชญา ย่อมทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสม รู้เท่าทัน และยั่งยืนต่อไป

2. ข้าวจีเอ็มโอ เพื่อไทย หรือเพื่อใคร ?

แปลและเรียบเรียงโดย นิรมล ยวนบุญย์

จัดทำโดย เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย (Bio Thai).

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2544

จัดจำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

เช่นเดียวกับชื่อหนังสือนี้ที่ตั้งเป็นคำถาม “ข้าวจีเอ็มโอ เพื่อไทย หรือเพื่อใคร ?” ประเด็นหลักที่หนังสือเล่มนี้พยายามนำเสนอคือการตั้งคำถามว่า พันธุวิศวกรรมเป็นความหวังหรือไม่ ในยุคที่เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม การคัดต่อยีนถูกนำมาสร้างมายาภาพว่า จะเป็นเครื่องมือสำคัญนำพาให้มนุษยชาติรอดพ้นจากความอดอยากหิวโหยและความยากจน

งานเขียนเรื่องนี้ ผู้แปลและเรียบเรียงได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง อันเป็นผลงานขององค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรเกษตรกรในเอเชียอาคเนย์หลายองค์กร และใช้เป็นเอกสารประกอบเวทีวิชาการ เรื่อง “อนาคตข้าวไทย : เพื่อไทย หรือ เพื่อใคร ?” เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2543 ซึ่งจัดโดยเครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย (BIOTHA) สถาบันความหลากหลายทางชีวภาพและทรัพยากรธรรมชาติ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์ และเครือข่ายประชาชนปกป้องพันธุกรรมพื้นเมือง

ผู้เขียนได้หยิบยกกรณีของข้าวสีทอง อันเป็นข้าวจีเอ็มโอเพิ่มวิตามินเอ และข้าวจีเอ็มโอต้านทานโรคขอบใบแห้ง (เป็นโรคข้าวที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เกิดการแพร่ระบาดมาตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นยุคปฏิวัติเขียว) มาเป็นตัวอย่างชี้ให้เห็นที่มาที่ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบรรษัทข้ามชาติการเกษตรขนาดใหญ่ซึ่งเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการผลักดันพืชพันธุ์ใหม่ ขณะที่เกษตรกรถูกตัดขาดออกไปจากกระบวนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีของรัฐ รวมทั้งชี้ให้เห็นว่า ยังมีประเด็นคำถามเกิดขึ้นอีกมากต่อกรณีดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิบัตรและการผูกขาดครอบงำจากต่างชาติ ผลกระทบต่อความหลากหลายทางพันธุกรรม ความยั่งยืนในการแก้ปัญหา เป็นต้น เพื่อจะเป็นสติให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทบทวน จะได้ไม่เดินย่ำรอยความล้มเหลวแบบที่เคยเกิดขึ้นกับการปฏิวัติเขียว พร้อมทั้งชี้ให้เห็นทางเลือกอื่นในการแก้ไขปัญหา เพื่อตอบโต้กับข้ออ้างในการพัฒนาข้าวจีเอ็มโอขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็น การขาดสารอาหาร การระบาดของโรค-แมลงศัตรูข้าว.

3. ข้าวโพดสองฝัก : แนวทางปรับปรุงการเกษตร โดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง

เขียนโดย บันช์, โรแลนด์

แปลและเรียบเรียงโดย อรัญญา

จาก Two Ears of Corns: A Guide to People Centered
Agricultural Improvement

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

.....งานปรับปรุงการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย....

มีความเป็น ศิลป์ มากกว่า ศาสตร์ แม้ว่าแนวทางการกำหนดเนื้อหา
รูปแบบโครงการจะสร้างขึ้นมาได้ แต่ผลลัพธ์ของแต่ละโครงการยังคงขึ้นกับการ
ตัดสินใจ และความเข้าใจมากกว่าการปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้นั้น....

โรแลนด์ บันช์ (ในบทนำ หน้า 5)

ข้าวโพดสองฝักฯ กล่าวได้ว่า เป็นหนังสือในลักษณะที่เป็นคู่มือหรือ
แนวทางการทำงานสำหรับนักพัฒนาโดยเฉพาะงานทางด้านการปรับปรุงการ
เกษตร ในฐานะของนักวิชาการที่เป็นคนนอก ไม่ว่าจะมาจากสถาบันวิจัย สถาบัน
การศึกษา หรือแม้แต่หน่วยงานส่งเสริมในพื้นที่ ที่จะต้องทำความเข้าใจถึงบทบาท
และเรียนรู้วิธีการทำงาน ซึ่งเป็นโจทย์ท้าทายว่าจะเข้าไปเรียนรู้ ร่วมทำงานกับ
เกษตรกรอย่างใกล้ชิด เพื่อทำให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสม และเกิดการ
ปรับปรุงประสิทธิภาพการเกษตรที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตของเกษตรกรได้อย่างไร

เรื่องราวทั้งหมด เกิดจากการเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการทำงานของ
องค์การเพื่อนร่วมโลก (World Neighbors) ซึ่งเป็นหน่วยงานอาสาสมัครของเอก
ชนที่ทำงานเรื่องการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยในประเทศโลกที่สาม ผ่าน
โครงการพัฒนาด้านการเกษตรขนาดเล็กที่ลงไปทำงานในระดับหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด
ซึ่งทำให้ได้เรียนรู้ ลองผิดลองถูก ส่วนผสมของการทำงานหลายๆ ด้าน และ
การเจาะลึกถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถคัดสรรและกลั่นกรองเทคนิคในการ
ทำงาน ที่จะช่วยให้นักพัฒนาการเกษตรได้เรียนรู้ เพื่อจะได้ช่วยให้การทำงานมี
ประสิทธิภาพมากขึ้น และไม่กระทำซ้ำในแนวทางที่ผิดพลาด แม้จะด้วยความ
หวังดีก็ตาม อย่างแนวคิดแบบคุณพ่อรู้ดีที่ทำทุกอย่างให้ลูก เป็นต้น ที่สำคัญ นี่
ไม่ใช่การเดินทางมาถึงปลายทางแล้ว ดังนั้นวิธีการเหล่านี้จึงไม่ใช่คำตอบที่
สมบูรณ์ของการพัฒนาการเกษตร เป็นแค่เพียงนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิด
เห็น ประสบการณ์ที่จะช่วยให้โครงการพัฒนาได้รับประสิทธิผลมากขึ้น

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 5 ตอนหลักๆ ว่าด้วย องค์ความรู้พื้นฐาน
ทั่วไป ที่จะช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจถึงปัญหาท้าทายในการปรับปรุงการ

เกษตรและผลที่เริ่มปรากฏ จุดมุ่งหมายของโครงการ และความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา จุดเริ่มต้น เนื้อหาส่วนนี้ว่าด้วยเรื่องการเลือกพื้นที่โครงการ การวางแผน และข้อแนะนำในการทำงานที่ควรเริ่มต้นอย่างช้าๆ เริ่มจากเล็กๆ การเลือกและการใช้เทคโนโลยี เป็นส่วนที่ว่าด้วยเรื่องเทคโนโลยีล้วนๆ ซึ่งให้เห็นว่า ทำไมถึงมีความจำเป็นต้องจำกัดเทคโนโลยี จะเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมอย่างไร รวมทั้งการทดลองขนาดเล็ก และการถ่ายทอดเทคโนโลยี การบริหาร ที่ให้ความสำคัญกับงานบริการสนับสนุน การประเมินผล และการถอนตัวของเจ้าหน้าที่โครงการออกมาในที่สุด และท้ายสุดว่าด้วยเรื่อง การขยายผลและการเสริมสร้างความมั่นคง โดยเฉพาะในเชิงของการสร้างสถาบัน รวมไปถึงการเรียนรู้ที่จะบูรณาการโครงการ ตลอดจนพลวัตของโครงการโดยรวม.

4. พลวัตชุมชนไทยในสมัยโลกาภิวัตน์

อาภรณ์ จันทรสมวงศ์ : บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พฤศจิกายน 2544

จัดพิมพ์โดย โครงการประสานงานวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม สกว.

ร่วมกับสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา

ราคา 120 บาท 224 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นผลมาจากการประชุมทางวิชาการงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนในหัวข้อ “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งจัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกับองค์กรพันธมิตร เพื่อให้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำความเข้าใจเรื่องชุมชนเข้มแข็ง พลวัตการปรับตัวของชุมชนไทยจากแนวคิด มุมมอง ประสบการณ์อันหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

ส่วนแรก เป็นการให้ภาพรวมของกระแสการเปลี่ยนแปลง และพลวัตการปรับตัวของชุมชนไทย ทั้งในแง่แนวคิด และการสังเคราะห์องค์ความรู้จากปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านงานวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง ประชาสังคม จากปาฐกถาของ ศ.เสนห์ จามริก และการอภิปรายในหัวข้อ “พลวัตชุมชนไทย : การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว”

ส่วนที่ 2 มิติที่หลากหลายในวิถีชุมชน ซึ่งมี 8 หัวเรื่องด้วยกัน อาทิ พลวัตวัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น, พลวัตชุมชนในการจัดการทรัพยากร, การสื่อสารเพื่อชุมชน, ชีพจรชุมชน : ทิศทางสังคมจากฐานล่าง เป็นต้น

ส่วนสุดท้าย เหลือหลัง แลหน้า ชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย เป็นการสังเคราะห์เนื้อหาของการประชุมทั้งหมด โดยคุณเอนก นาคะบุตร ภายใต้เรื่อง "ชุมชนเข้มแข็งในบริบทสังคมไทย : บทสังเคราะห์ภาพรวมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม" และแนวคิด ทิศทาง เพื่อมองไปข้างหน้าในปัจฉิมกถาเรื่อง "สังคมไทยแลไปข้างหน้า : การจัดการทางสังคมเพื่อหนุนเสริมความเข้มแข็งชุมชน" โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

5. พัฒนาการเด็กแบบองค์รวมของเด็กไทย

เขียนโดย : พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

จัดทำโดย : โครงการวิจัยระยะยาวในเด็กไทย (PCTC).

โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย

และโครงการภาคีเพื่อเด็กไทย

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2544

ราคา 79 บาท 66 หน้า

“ความรู้” คืออะไร เป็นอย่างไร มีที่มาจากไหน...น้อยคนนักที่จะตั้งคำถามนี้กับความรู้นี้ที่ได้รับมา ทุกวันนี้ความรู้ส่วนใหญ่ในสังคมไทย รวมถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก มักเป็นความรู้นำเข้า หรือความรู้อาณานิคม ซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากชาติตะวันตก ความกลมกลืน สอดคล้องกับความจริง จึงคลุมเครือ ไม่ชัดเจน

พัฒนาการความรู้แบบองค์รวมของเด็กไทยฯ เล่มนี้พระธรรมปิฎกได้อธิบายบนพื้นฐานของวิถีชีวิตคนไทย ซึ่งอิงกับระบบสายสัมพันธ์ในครอบครัว จริยธรรม คำสอนตามแนวพุทธศาสนา

เนื้อหาเริ่มที่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสับสนที่ต้องสงสัย เช่น เรื่อง จริยธรรมตะวันตก-จริยธรรมไทย-จริยธรรมพุทธ. จุดเริ่มแนวคิดพัฒนาเด็กสี่ด้าน และการเรียนรู้นั้นกว้างกว่าการศึกษาตลอดชีวิต พระธรรมปิฎกเล่าไว้ในบทที่ 2 มิใช่เพียงการศึกษาตลอดชีวิต แต่ชีวิตคือการศึกษา

เด็กจะมีพัฒนาการอย่างองค์รวมได้อย่างไร ในบทที่ 3 การศึกษาพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปทั้งระบบ เริ่มจากกระบวนการของชีวิตเริ่มต้น คนต้องก้าวสู่กระบวนการของการศึกษาเสียก่อน และจะทำอย่างไรให้การศึกษา คือการพัฒนาความสุข เมื่อการศึกษาพัฒนาชีวิตทั้งระบบ อารมณ์จึงพัฒนาไปด้วย ในที่สุดปัญญากับอารมณ์ จะนำไปสู่ความสมดุลและสมบูรณ์ในการพัฒนาคน

6. หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 1-3

จัดทำโดย เครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์.

โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (Focus on the Global South). 2544.

โลกาภิวัตน์หรือโลกาวิบัติ : รวด่วนการพัฒนาสายโลกาภิวัตน์. หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ: เครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์.

นิรมล ยูวนบุญ และพงษ์ทิพย์ สารัญจิตต์. 2544. โจรสลัดพันธุ์กรรมในคราบบริษัทเมลิคพันธุข้ามชาติ. หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 2. กรุงเทพฯ: เครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์.

นิรมล ยูวนบุญ และพงษ์ทิพย์ สารัญจิตต์. 2544. เปิดเสรีการค้า ข้อตกลงการเกษตรลงโลก. หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์ เล่มที่ 3. กรุงเทพฯ: เครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์.

นับจากการประชุมองค์การการค้าโลกที่นครซีแอตเติล สหรัฐอเมริกา เมื่อปี 42 กระแสการต่อต้านโลกาภิวัตน์ที่ควบคุมโดยทุนข้ามชาติ นอกจากจะมีการขยายตัวด้านปริมาณแล้ว ยังมีความหลากหลายของผู้คน รวมทั้งมีผู้ติดตามทำงานในด้านนี้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ทุกวันนี้มีผู้คนจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ที่ต้องประสบกับเคราะห์กรรมที่เกิดจากการเอาเปรียบภายใต้กลไกโลกาภิวัตน์ ล่าสุดการประชุมระดับรัฐมนตรีขององค์การการค้าโลกที่เมืองโดฮา ประเทศกาตาร์ เมื่อปลายปีที่แล้ว ก็มีการรวมตัวกันของประชาชนตามเมืองต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกต่อต้านการประชุมดังกล่าว

กระแสต่อต้านการค้าเสรีในนามของเครือข่ายประชาชนต่อต้านโลกาภิวัตน์นั้น นับวันจะทวีความเข้มข้นมากขึ้น ในประเทศไทยเอง กลุ่มภาคประชาชนและเกษตรกรก็ต่อสู้กับเรื่องนี้มานานับสิบปี จนถึงทุกวันนี้ก็ได้พยายามรวมตัวกันสร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างชนบทกับเมือง ระหว่างภาคการผลิตกับการบริโภคเพื่อพิทักษ์สิทธิและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ตลอดจนการรุกเพื่อเสนอทางเลือกในการพึ่งตนเอง ด้วยการเปลี่ยนระบบการผลิตภาคการเกษตรแบบพึ่งพาภายนอกมาเป็นระบบเกษตรกรรมแบบยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เหมาะสมสอดคล้องกับภูมินิเวศน์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

หนังสือชุดเครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์นี้ นับเป็นความพยายามอันหนึ่งขององค์กรภาคประชาชนที่รวมตัวกันในนาม “เครือข่ายประชาชนด้านโลกาภิวัตน์” ที่ต้องการเผยแพร่ให้เกษตรกรรายย่อยและเกษตรกรทั่วไปได้รับรู้ถึงข้อมูลสถานการณ์ความเป็นไปและเบื้องลึกของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศและองค์กรครอบโลกที่กำลังฉกฉวยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิอันชอบธรรมของเกษตรกรรายย่อยและชุมชนท้องถิ่นไป หนังสือชุดนี้มีด้วยกัน 3 เล่มคือ

เล่มที่ 1 เรื่อง โลกาภิวัตน์ หรือ โลกาวิบัติ ที่ให้คำอธิบายอย่างง่ายว่า โลกาภิวัตน์คืออะไร อะไรคือกรอบคิดหลักในการดำเนินนโยบายของกระบวนการโลกาภิวัตน์ และได้แทรกแซงหรือใช้อำนาจครอบงำโลกอย่างไร และท้ายสุดชี้ให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น หากเครือข่ายองค์กรประชาชนทั่วโลกไม่ช่วยกันหยุดรุดต่อนการพัฒนาสายโลกาภิวัตน์นี้

เล่มที่ 2 เรื่อง โจรสลัดพันธุกรรมในคราบบริษัทเมล็ดพันธุ์ข้ามชาติ เล่มนี้แบ่งเนื้อหาเป็น 5 ภาค ภาคแรกจะพาไปรู้จักองค์กรการค้าโลก ภาคที่สองว่าด้วยเรื่อง ข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญา ภาคที่สามพูดถึงสงครามแย่งชิงครอบครองพันธุกรรม ภาคที่สี่ว่าด้วยเรื่องทำลายพันธุกรรมพื้นบ้านเพื่อครอบครองพันธุกรรมโลก และภาคที่ห้าได้เสนอวาระประชาชน ที่เป็นทางออกของเกษตรกรไทย

เล่มที่ 3 เรื่อง เปิดเสรีการค้า ข้อตกลงการเกษตรลวงโลก เล่มนี้ชี้ให้เห็นถึงการเข้ามาควบคุมการค้าของโลก ภายใต้แนวคิด “การค้าเสรี” ของสถาบันการค้าโลก ที่เบื้องหลังนโยบายนี้คือ บริษัทธุรกิจข้ามชาติในประเทศอุตสาหกรรมที่ต่างผลักดันให้รัฐบาลของตนเข้ามามีบทบาทนโยบายการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทตน และประเทศที่ตกอยู่ภายใต้เงื้อมเงาอันนี้ก็อยู่ในสภาพของปลาเล็กที่ถูกปลาใหญ่กินตลอดเวลา อันนำไปสู่ความล่มสลายของเกษตรกรรายย่อย และความมั่นคงทางอาหารของสังคมไทยในที่สุด.

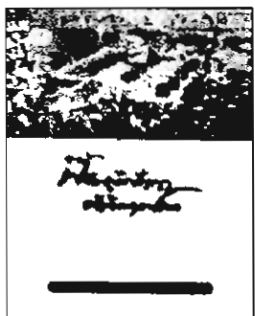
7. พันภูมิปัญญา ฝ่าวิกฤตโลก

นฤมิตร ประพันธ์ : บรรณาธิการ

จัดทำโดย เครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกภาคอีสาน

พิมพ์ครั้งที่ 1, พฤศจิกายน 2544.

ณ วันนี้ “เกษตรกรยั่งยืน” ได้รับการขานรับจากภาครัฐมากขึ้น แม้ว่าจะเป็นวิถีการทำการเกษตรที่เป็นรากเหง้าของสังคมไทยเราเองก็ตามที แต่ทิศทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ก็ทำให้สังคมไทยวิกฤติและต้องหวนกลับมาฟื้นฟูภูมิปัญญากันใหม่ ซึ่งเพียงจะเห็นเค้าลางของการกลับลำก็ในช่วงแผนฯ 8 นี้เอง แต่แม้จะมีการพูดถึงแนวคิด ทิศทางการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนบรรจุไว้ในแผนฯ 8 แผนฯ 9 แต่แผนฯ ก็คือแผนฯ อาจเป็นได้แค่แผ่นกระดาษ ถ้าไม่ได้รับการผลักดันให้เกิดการสนับสนุนรูปธรรมของการปฏิบัติ ซึ่งคลื่นขบวนของภาคประชาชน ประกอบด้วยเครือข่ายเกษตรกรรวมทางเลือกร่วมกับสมาชิกคนจน ได้ต่อสู้เรียกร้องเพื่อหวังจะให้รัฐมีนโยบายสนับสนุนเกษตรกรรมยั่งยืนอย่างจริงจัง จนในที่สุดรัฐบาลก็สนับสนุนโครงการนำร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย แม้อาจจะเทียบไม่ได้กับทิศทางของการสนับสนุนเกษตรกระแสหลักก็

ตามที่ แต่กว่าจะได้มาซึ่งการสนับสนุนดังกล่าว เบื้องหลังที่มานั้นไม่ใช่ง่ายดายเลย

ใน "พินภูมิปัญญา ฝ่าวิกฤตโลก" จะบอกรายให้อ่านรู้ว่า คลื่นขบวนของเกษตรกรได้ต่อสู้ในหนทางของเกษตรกรรมยั่งยืนมาอย่างไร โดยเฉพาะ 99 วันของการเจรจาต่อรองทางการเมือง เพื่อจะเบิกทางเรื่องเกษตรกรรมทางเรื่องในระดับนโยบาย นอกจากนี้ยังได้รวบรวมแนวคิด รูปแบบการทำเกษตรของ "นักเกษตรยั่งยืนแห่งอนาคต" จากภูมิโนเวตน์ต่างๆ ของภาคอีสาน ไม่ว่าจะเป็น เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร เกษตร "สามะปี" ตอบท้ายด้วยการประเมินผลการทำงานของโครงการนาร่องฯ ตัวอย่างนักเกษตรกรรมทางเลือกสำหรับศึกษาดูงาน

ใครสนใจว่า โครงการนาร่องเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืนของเกษตรกรรายย่อย มีที่มาอย่างไร ภูมิโนเวตน์แปลว่าอะไร มีความหมายอย่างไร หรือ เกษตรหลากหลายรูปแบบอย่าง เกษตร "สามะปี" คืออะไร ไม่ควรพลาดหนังสือเล่มนี้ คงจะพอทำให้เข้าใจว่า ทำไมต้อง "พินภูมิปัญญา ฝ่าวิกฤตโลก"

8. มิติสุขภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาวะ

นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ : บรรณาธิการ และคณะ

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2545

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

โทรศัพท์ 0-2951-1286-93 หรือ www.hsri.or.th

ราคา 150 บาท 224 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นผลลัพธ์ของการประชุมระดมความคิดในเวทีสัมมนาเรื่อง "การปรับกระบวนทัศน์ทางการแพทย์และสุขภาพของสังคมไทยครั้งที่ 2" ในระหว่างวันที่ 22-24 สิงหาคม 2544 ซึ่งโครงการวิจัยสังคมและสุขภาพ โดยการสนับสนุนของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และสำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้ผลักดันให้เกิดขึ้น โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งล้วนเป็นนักคิด นักวิชาการ และนักปฏิบัติมาร่วมกันทบทวนกระบวนทัศน์และวิถีคิดของสังคมเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ

ที่ประชุมร่วมกันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และนำเสนอข้อคิดเห็นที่น่าสนใจและมีประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการและงานพัฒนา โดยเฉพาะเรื่องการปรับกระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับสุขภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย แผนงาน และยุทธศาสตร์ของการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาวะต่อไป

ภาคที่หนึ่งใน มิติสุขภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาพจะอธิบายถึงแนวคิดเรื่องกระบวนทัศน์ ผ่านความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้แก่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ใน จุดเปลี่ยนกระบวนทัศน์สุขภาพไทย, ดร.วีระ สมบูรณ์ เรื่องกระบวนทัศน์ใหม่สุขภาพไทย และ นพ.โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ใน เรื่องจิตวิญญาณกับสุขภาพ และข้อสังเกตต่อกระบวนทัศน์ที่ควรพิจารณา

สำหรับภาคที่สองนั้นเกี่ยวกับ สถานะและกระบวนการเคลื่อนไหวสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์สุขภาพไทย อาทิ ความตาย : ประตูลู่สู่ภาวะใหม่ โดย พระไพศาล วิสาโล, เอดส์กับความเป็นมนุษย์ โดย ดร.เสรี พงศ์พิศ, ชีวิต ความงาม และสุขภาพ โดย ดร.เครื่องมือ วุฒิการณ, เวชปฏิบัติครอบครัวยกับการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการแพทย์ โดย พญ.สายพิน หัตถิรัตน์, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนทัศน์สุขภาพไทย เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ครั้งแรกเพื่อเป็นเอกสารประกอบงานประชุมวิชาการหนึ่งทศวรรษสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข "ร่วมสร้างสุขภาพสังคม สุขสังคมแห่งสันติภาพ" ระหว่างวันที่ 5-7 สิงหาคม 2545 หากท่านใดสนใจสามารถติดต่อไปที่ สวรส. หรือลองคลิกเข้าไปที่ www.hsri.or.th ได้

9. แผนแม่บทชุมชน ประชาพิสัยและพัฒนา

บรรณาธิการ : เสรี พงศ์พิศ และวิชิต นันทสุวรรณ

พิมพ์ครั้งแรก มกราคม 2545

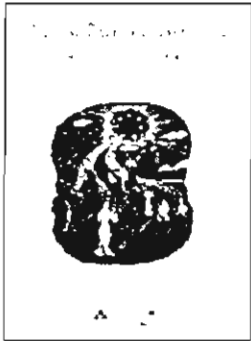
จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย โทร. 02-276-2172, 02-276-5635

ราคา 200 บาท : 274 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นผลงานของขบวนการชุมชน ซึ่งร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา ร่วมกันหาวิธีการที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ วิธีที่กล่าวคือ การทำ "แผนแม่บท" หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นแผนที่ทำ "โดยชุมชน" เพราะชุมชนสำรวจข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และพัฒนาแผนโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาด้วยตัวเอง "เพื่อชุมชน" เพราะชุมชนทำเองเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน เพื่อชีวิตจะได้อยู่เย็นเป็นสุข

ทั้งหมดเกิดจากการค้นพบ "ทุน" ที่แท้จริงของชุมชน ทุนที่ว่าเป็นทุนทางธรรมชาติ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทั้งหมดรวมกัน ทุนเหล่านี้คือทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ความไว้วางใจกัน ความเป็นพี่เป็นน้อง ความสัมพันธ์และเครือข่าย ทั้งหมดเป็น "ต้นทุน" ที่ชุมชนนำมาพัฒนา

“แผนแม่บทชุมชน” อธิบายว่า การพัฒนาที่สำคัญกว่าสิ่งใดคือ กระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์ การพัฒนาที่เกิดขึ้น ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดสัมมาทิฐิ ทำอย่างไรจึงจะได้เครื่องมือที่ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ถูกต้อง “แผนแม่บทชุมชน” เล่มนี้ จะเป็นประกายความคิดหนึ่ง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง โดยชุมชนคิดเอง ทำเอง และดำเนินการเอง บน “ทุน” ของตนเอง

10. วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่กฎหมายใหม่แห่งการพัฒนา

เขียนโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ โทรศัพท์ 0-2298-0500-2

จัดจำหน่ายโดย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทรศัพท์ 0-2218-9888

พิมพ์ครั้งแรก : สิงหาคม 2545

ปกอ่อนราคา 99 บาท / ปกแข็งราคา 200 บาท 185 หน้า

ความดีปตันของระบบการพัฒนาปรากฏให้เห็นอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวันในหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ นิตยสารต่างๆ “มนุษย์” จะต้องเผชิญหน้ากับวิกฤตเหล่านี้้อย่างไรในศตวรรษนี้ และศตวรรษหน้า

ในคำนำของหนังสือเล่มนี้พระอาจารย์สันติกโรภิกขุเขียนไว้ว่า วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ต้องสร้างสรรค์อย่างเหมาะสม ยั่งยืน และพอเพียง โดยอาศัยสติ (การรู้ตัว) ปัญญา (การเข้าใจในเนื้อแท้ของชีวิต) กรุณา (การรักที่ยอมช่วยเหลือผู้อื่น) และศีลธรรม (การดำรงชีวิตที่เป็นปกติคือไม่เบียดเบียนใคร) การสร้างสรรค์อย่างถูกต้องแท้จริงย่อมจะเป็นการแก้ปัญหาอยู่ในตัวเอง

วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่กฎหมายใหม่แห่งการพัฒนา เล่มนี้ จะจุประกายให้กับคนไทยทุกระดับ โดยเฉพาะคนชนชั้นกลางผู้มีการศึกษา ซึ่งกลายเป็นกลุ่มคนที่มีความสำคัญในระบบต่างๆ ของสังคม หมอประเวศนำเอาหลักอิทัปปัจจยตามาเชื่อมโยงกับวิทยาศาสตร์และปัญหาสังคม แล้วเสนอทางออกจากปัญหาด้วย เนื้อหาแบ่งออกเป็นตอนๆ ได้แก่ ตอนที่ 1 อุดมการณ์แห่งศตวรรษที่ 21, 2. ชุมทรัพย์ในตน, 3. ระบบการอยู่ร่วมกันในอนาคต, 4. พหุบาทแห่งพัฒนาการทางจิตวิญญาณ และตอนสุดท้าย การปฏิบัติทางจิตวิญญาณและบทเพลงแห่งชีวิต

หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้คนยุคนี้ตระหนักในความสำคัญของหลักอิทัปปัจจยดา แล้วใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ควบคู่กับหลักศาสนาพร้อมๆ กันไป เพื่อให้เข้าถึงกฎธรรมชาติและค้นพบหน้าที่ตามธรรมชาติของตน และมีความสุขชนิดที่ไม่ต้องเสียเงินแม้เพียงบาทเดียว

11. 10 ปีกลุ่มแพรรณ : กว่าจะเป็นธุรกิจชุมชนผ้าทอมือ

เขียนโดย นันทิยา-ณรงค์ หุตานุวัตร

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF)

โทรศัพท์ 0-2299-9300

โทรสาร 0-2299-8480, 0-2299-9124

“กลุ่มแพรรณ” ที่เติบโตจนเป็นธุรกิจชุมชนผ้าทอมือทุกวันนี้ เริ่มต้นจากกลุ่มแม่บ้านชาวนาในจังหวัดขอนแก่นเพียงกลุ่มเล็กๆ ที่รักในศิลปะผ้าทอพื้นบ้าน ค่อยๆ ขยายตัวจากบ้านหนึ่งไปสู่บ้านอื่นๆ มาถึงวันนี้กลุ่มแพรรณเติบโตอย่างมีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นเวลา 10 ปีแล้ว

“10 ปีกลุ่มแพรรณ : กว่าจะเป็นธุรกิจชุมชนผ้าทอมือ” จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ให้คนภายนอกรับรู้เรื่องการรวมตัวกันของกลุ่ม กิจกรรมที่กลุ่มทำขึ้น และผู้ที่สนใจสามารถศึกษาแนวทางงานพัฒนาชนบท แนวทางการพัฒนาสตรีในชนบท โดยอาศัยฐานจากภูมิปัญญาของชาวบ้าน

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

บทที่ 1 งานพัฒนาสตรีและผ้าทอ โดยศูนย์ศิลปหัตถกรรมเพื่อการพัฒนาสตรีอีสาน

บทที่ 2 การปรับเปลี่ยนกว่าจะเป็น “แพรรณ”

บทที่ 3 ธุรกิจชุมชนผ้าทอ บริหารโดยองค์กรชุมชน “แพรรณ”

บทที่ 4 ท่ามกลางภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ “แพรรณ” อยู่รอดได้หรือไม่?

หนังสือเล่มนี้จะเป็นสื่อที่ช่วยเอื้ออำนวยประโยชน์ในงานพัฒนาธุรกิจชุมชนผ้าทอของสตรีชาวบ้าน แม่บ้านชาวนา และผู้ที่สนใจ ได้เป็นอย่างดี

12. สัญญาณหายนะ ทางเลือกในศตวรรษที่ 21

แปลโดย อรวรรณ อุทเจริญ นาวายุทธ

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน 2545

จัดพิมพ์โดย โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

จำนวน 123 หน้า ราคา 90 บาท

สัญญาณหายนะ ทางเลือกในศตวรรษที่ 21 เป็นหนังสือรวมบทความคัดสรรจากสถาบันเวิร์ลวอตช์ (World Watch) สหรัฐอเมริกา ซึ่งประกอบด้วยบทความเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม 4 เรื่อง ว่าด้วยเรื่อง “สังคมสมัยใหม่: มีทางเลือกมากเกินไป?”, “อาหารอินทรีย์: อาหารเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม”, “ทดลองใช้ไฮโดรเจนเป็นพลังงาน” และ “มลพิษจากไนโตรเจนที่โลกต้องเผชิญ”

โดยเปิดเผยให้เห็นว่า ในสังคมทุนนิยมสมัยใหม่ที่มีพัฒนาการก้าวหน้าและมีการใช้เทคโนโลยีสูงนั้น ล้วนเต็มไปด้วยปัญหา เรื่องอาหารอินทรีย์ก็เป็นเรื่องหนึ่งที่ได้รับคามนิยมอย่างสูงในประเทศตะวันตก รวมทั้งในบ้านเราก็กำลังตื่นตัวเช่นกัน แต่ก็จำเป็นที่จะต้องมองว่า อาหารอินทรีย์ที่แท้จริงคืออย่างไร มีความหมายอย่างไร ใครเป็นผู้กำหนดหรือควบคุม ฉะนั้นเราคงมองเรื่องนี้เผินๆ ไม่ได้ เรื่องพลังงานก็เป็นอีกประเด็นที่สำคัญมาก ทุกวันนี้ทั่วโลกก็ทราบดีว่า มลพิษของเชื้อเพลิงจากฟอสซิล กำลังก่อปัญหาให้กับดาวเคราะห์สีน้ำเงินดวงนี้แค่ไหน และกำลังหันไปหาทางเลือกของพลังงานจากแหล่งอื่นๆ

ในเรื่องสุดท้าย ดูเหมือนจะเป็นการขมวดให้เห็นว่า เรื่องราวต่างๆ ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาที่ทันสมัย อาหาร หรือพลังงาน อย่างที่เราพัฒนากันอยู่นี้ ได้ส่ง "สัญญาณอันตราย" ออกมาอย่างไรบ้าง โดยมองผ่านการทำความเข้าใจถึงวัฏจักรในไตรเจนในระบบโลก พร้อมทั้งเสนอแนะว่า ถ้าจะแก้ไขปัญหามลกระทบกันเกิดจากความไม่สมดุลของวัฏจักรในไตรเจน มนุษย์ควรจะต้องปรับเปลี่ยนมาสู่ทางเลือกอย่างไร เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้านการเกษตรมาสู่เกษตรกรรมอินทรีย์ หรือต้องเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจซึ่งมีฐานที่เชื่อเพลิงจากฟอสซิล มาเป็นระบบที่ใช้พลังงานหมุนเวียนรูปแบบต่างๆ แทน เป็นต้น

เรื่องเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมตะวันตกก็จริง แต่ถ้ามองย้อนกลับมาในสังคมบ้านเราบ้าง ดูเหมือนว่าก็เป็นสิ่งที่กำลังจะดำเนินรอยตามกันมา โดยเฉพาะในด้านที่จะก่อให้เกิดอันตราย หากได้ย้อนรอยกันสักนิด ดูบทเรียนจากคนอื่นบ้างสักหน่อย เราคงพอมองเห็นสัญญาณอันตรายนี้ และตื่นตัวที่จะหาหนทางแก้ไขก่อนจะสายเกินไป.

13. วิธีชุมชน คู่มือการเรียนรู้ที่ทำให้งานชุมชนง่าย ได้ผล และสนุก

โดย โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ

พิมพ์ครั้งแรก พฤษภาคม 2545

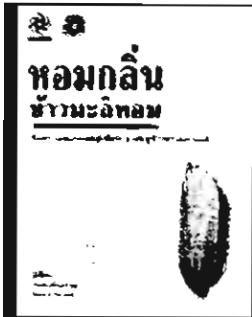
จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข โทรศัพท์ 02-951-1286-93

จำนวน 194 หน้า ราคา 120 บาท

คู่มือการเรียนรู้วิธีชุมชนเล่มนี้เป็นผลลัพธ์จากการถอดประสบการณ์ที่เคยใช้แนวคิดและเครื่องมือทางมานุษยวิทยาไปศึกษาชุมชนในลักษณะของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อทำงานวิจัยในเรื่องต่างๆ ผสมกับการทดลองใช้เครื่องมือเหล่านี้ในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการทำงานชุมชนให้แก่สถานบริการสาธารณสุขหลายแห่ง คณะผู้จัดทำหนังสือเล่มนี้ได้นำเครื่องมือเหล่านี้

มาปรับและเรียบเรียงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้การทำงานชุมชนและการสร้างความเข้าใจมิติทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนสามารถทำได้ง่าย ได้ผล และสนุกยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถใช้ข้อมูลและการเรียนรู้จากชุมชนมาพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้มีความละเอียดอ่อนต่อมิติทางสังคมและความเป็นมนุษย์มากขึ้น

สาระของคู่มือนี้ประกอบด้วยแนวคิดในการวางรากฐานความเข้าใจชุมชนและเครื่องมือศึกษาชุมชน 7 ชิ้น อาทิ แผนที่เดินดิน, ผังเครือญาติ, ปฏิทินชุมชน เป็นต้น โดยเครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้จะทำให้การลงศึกษาชุมชนมีวิธีที่ชัดเจน, สร้างความเข้าใจในวิถีของชุมชนได้รวดเร็วมากขึ้น รวมถึงสามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับงานบริการสุขภาพได้ดี ทั้งยังทำให้เห็นภาพงานบริการสุขภาพสอดคล้องกับวิถีชีวิตและเชื่อมโยงกับชุมชนได้มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

14. หอมกลิ่นข้าวมะลิหอม

เขียนโดย วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ และ นิรมล ยวนบุญย์

พิมพ์ครั้งแรก กันยายน 2545

จัดพิมพ์โดย องค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (BIOTHA)

และมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย)

จัดจำหน่ายโดย เคล็ดไทย โทรศัพท์ 02-225-9536

จำนวน 197 หน้า ราคา 160 บาท

"หอมกลิ่นข้าวมะลิหอม" ฟังชื่อเรื่องแล้ว ทำให้นึกถึงข้าวสวยที่เพิ่งหุงสุกใหม่ๆ ควันฉุย กลิ่นหอม หรือไม้อีกทีก็ชวนฝันถึงทุ่งนาเขียวขจียามข้าวใหม่ปลามัน แต่แท้จริงแล้วมีอะไรเข้มข้นกว่านั้นมาก เพราะเป็นเรื่องราวและการต่อสู้เพื่อรักษาพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ โดยมีมือของผู้เขียนที่จับงานเรื่องนี้มานาน

ว่ากันตั้งแต่ด้วยเรื่องตำนานข้าวหอมมะลิ การให้ภาพของการปลูกข้าวหอมมะลิของบ้านเรา ใครไม่รู้ว่า ข้าวหอมมะลิมีที่มาอย่างไร เหตุใดจึงกลายเป็นพันธุ์ข้าวที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในโลก เกี่ยวข้องอะไรกับทุ่งกุลาร้องไห้ ตลาดข้าวไทยเป็นอย่างไร เป็นความรู้ส่วนแรกที่จะได้รับจากหนังสือเล่มนี้ อ่านต่อไปท่านจะรู้ว่า แล้วข้าวไทยเกี่ยวข้องอย่างไรกับการปฏิบัติเขียวและเรื่องราวแห่งสงครามแย่งชิงพันธุ์ข้าว เหตุใดกรณีของข้าวหอมมะลิได้กลายเป็นประเด็นกรณีศึกษาเรื่อง "โจรสลัดชีวภาพ" ในระดับโลก สัมพันธ์อย่างไรกับเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศและอธิปไตยของชาติ อ่านได้จากหนังสือเล่มนี้เล่มเดียว ก็จะทำให้เข้าใจที่มากขึ้นได้ไม่ยาก

อย่างน้อยที่สุดในฐานะที่เป็นคนกินข้าว หนังสือเล่มนี้ก็ "...เป็นเรื่องสำคัญที่ควรได้รับการเผยแพร่ เพื่อเป็นความรู้สำหรับคนไทยทุกคน ให้ได้

ตระหนักถึงบทบาทของชาวนา ที่ได้รับการและพัฒนาพรรคทางพันธุกรรมของชาติ
เอาไว้” (บางตอนจาก คำนำ)

15. ระบบสังคม “บุญนิยม” ในศตวรรษที่ 21 ทางเลือกที่สาม ที่ดีกว่าทุนนิยมและคอมมิวนิสต์

เขียนโดย จิ่งเจียงฝ้าซือ

พิมพ์ครั้งแรก เมษายน 2545

จำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด

ราคา 40 บาท

กล่าวได้ว่า ในช่วงหลายปีมานี้ ขบวนการของชาวพุทธสันติอโศก ได้รับความสนใจจากสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่สังคมไทยกำลังประสบกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ และอาจจะรวมถึงวิกฤติทางสังคมและภูมิปัญญา ชุมชนของผู้คนกลุ่มหนึ่งที่ได้ก่อตัวกันมานานกว่า 30 ปี เพื่อแสวงหาทางเลือกในการดำเนินชีวิตด้วยแนวทางอีกสายหนึ่ง ที่อาจจะดูแปลกแยกแตกต่างตามสายตาของคนส่วนใหญ่ในสังคม ประสบการณ์ของพวกเขาเหล่านั้นกลับกลายมาเป็นแง่คิด บทเรียนให้กับสังคมได้อย่างมีความหมายไม่น้อยในเวลาต่อมา ซึ่งขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Santi Asoke's Social Movement) ดังกล่าวได้พยายามชูแนวคิดเรื่อง “บุญนิยม” ให้เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นทางเลือกใหม่ไม่เฉพาะกับสังคมไทย แต่สำหรับสังคมมนุษยชาติในศตวรรษที่ 21 เลยทีเดียว

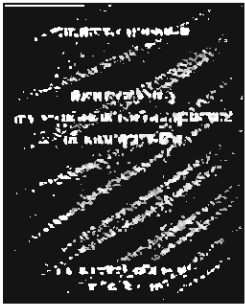
เอกสารชิ้นนี้ ผู้เขียนเรียกว่าเป็นบทความเชิงวิทยานิพนธ์ ซึ่งเสนอต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chung Hwa Institute of Buddhism Studies) เนื่องในงานประชุมพุทธนานาชาติ ครั้งที่ 4 (The Fourth Chung-Hwa International Conference on Buddhism) ณ สถาบันอะเคเดเมีย ซินิกา (Academic Activity Center, academia sinica) นครไทเป เกาะไต้หวัน ระหว่างวันที่ 18-20 มกราคม 2545

ตัวเนื้อหา นอกจากบทคัดย่อ (ภาษาจีนและอังกฤษ) แล้ว องค์ประกอบสำคัญมี 2 บทหลักคือ บทที่ 1 ว่าด้วย ระบบสังคมบุญนิยม ที่ให้รายละเอียดเพื่อชี้ให้เห็นว่า “บุญนิยม” จะมาเป็นทางเลือกที่ 3 ของสังคมมนุษย์ที่ดีกว่าทุนนิยมและคอมมิวนิสต์อย่างไร และได้แจกแจงให้เห็นว่า ระบบสังคมแบบบุญนิยมประกอบด้วยการทำงานใน 2 ส่วนหลักคือ (1) การสร้างคน (แบบชาวอโศก) และ (2) วิถีชีวิตและกิจกรรมด้านต่างๆ อาทิ ด้านการสื่อสาร สาธารณสุข กสิกรรม พานิชย์ การศึกษา การจัดตั้งชุมชน เศรษฐกิจ กฎหมาย การเมือง และอุดมการณ์ และสำหรับบทที่ 2 เป็นส่วนของบทสรุปและข้อเสนอแนะ

ยุคนี้สมัยนี้มีคนเสนออะไรๆ ที่เป็นทางเลือกที่ 3 กันเยอะ เพราะทางเลือกดูเหมือนจะมีน้อยลงทุกทีๆ หากขบวนการของชาวสันติอโศกจะเสนอระบบที่ดีว่าทุนนิยมและคอมมิวนิสต์ออกมาบ้าง ก็เป็นสิ่งที่น่าจะนำมาไตร่ตรอง มองชีวิตและเรียนรู้กันได้ บางทีอาจทำให้เราคิดถึงทางเลือกได้อีกมากมายในการแก้ปัญหาซับซ้อนหัวใจและการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ

16. สังคมแห่งการเรียนรู้ การประยุกต์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

จัดพิมพ์โดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
มีจำหน่ายที่ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
จำนวน 279 หน้า ราคา 100 บาท

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมบทความจากการสัมมนาทางวิชาการ "สังคมแห่งการเรียนรู้ การประยุกต์สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน" ซึ่งจัดโดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ระหว่างวันที่ 26-27 กรกฎาคม 2544

บทความที่นำมาตีพิมพ์ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นปาฐกถาในการสัมมนาครั้งนี้ เรื่องที่ 1 เป็นปาฐกถาชื่อเดียวกับงานสัมมนาครั้งนี้ โดย ศ.ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ปาฐกถาอีกบทเรื่อง "บทบาทของสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์จากประสบการณ์ 50 ปี ของการพัฒนาของประเทศไทย" โดย มรว. อคิน รพีพัฒน์ นอกจากนั้นยังมีบทความแสดงความคิดเห็นของอาจารย์อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ เรื่อง ความรู้กับการใช้อำนาจในสังคมไทย

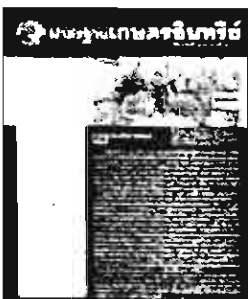
สำหรับส่วนที่ 2 รวบรวมบทความวิชาการและบทวิจัยโดยนักวิชาการจากหลายสถาบันที่เข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ อาทิ บทความเรื่อง ภูมิปัญญาไทย : รากเหง้าของการเรียนรู้ที่ถูกกลืน, การกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น : ความสำเร็จที่เป็นไปได้, มิติวัฒนธรรมในการพัฒนาที่ยั่งยืน : ยุคเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

หนังสือรวมบทความเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในสังคมไทยได้อย่างแน่นอน

17. จดหมายข่าว มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

จัดทำโดย มูลนิธิมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันมีผู้คนหันมาสนใจเรื่องอาหารปลอดภัย การทำเกษตรอินทรีย์กันมาก ผลผลิตที่ออกมาสู่ท้องตลาดก็มีหลายหน้าตา อาจสร้างความสับสนกับผู้บริโภคไม่มากนัก หากไม่ทราบที่มาที่ไป เกิดความไม่มั่นใจในคุณภาพ

ว่าจะปลอดภัยจริงหรือไม่ เรื่องมาตรฐานจึงเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และการพัฒนาองค์กรที่สามารถจะรับรองมาตรฐานขึ้นมาให้เป็นที่ยอมรับ ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ หรือ มกท. ในมูลนิธิตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2538 โดยความร่วมมือของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันวิชาการ หน่วยงานรัฐ องค์กรผู้บริโภค และเครือข่ายร้านค้าสีเขียว อันถือเป็นกลไกที่จะบริการตรวจสอบและให้การรับรองแก่ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมแปรรูปผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนร้านค้าสีเขียวที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ที่ปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ มกท. ทั้งนี้โดยได้ร่วมกันพัฒนาให้เกิด “มาตรฐานเกษตรอินทรีย์” ขึ้น และปัจจุบันยังได้รับการรับรองจากสมาพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement – IFOAM) ให้ได้รับสิทธิ์ในการใช้ตรา “IFOAM Accredited” ควบคู่ไปกับตราของ มกท. ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นว่า ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่ได้รับการรับรองจาก มกท. ได้รับการตรวจสอบและรับรองด้วยระบบที่มีคุณภาพ เทียบเท่าองค์กรรับรองเกษตรอินทรีย์นานาชาติ

จดหมายข่าว มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นสื่อที่ช่วยเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนามาตรฐานเกษตรอินทรีย์และงานตรวจสอบรับรองของ มกท. รวมทั้งประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องในแวดวงเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงตลาดสินค้าอินทรีย์

ผู้สนใจสามารถติดต่อได้ที่ มูลนิธิตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 801/8 ซ.งามวงศ์วาน 27 ถ.งามวงศ์วาน อ.เมือง จ.นนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 0 2580 0934, 0 2952 6677 โทรสาร 0 2580 0934 หรือ E-mail: actnet@ksc.th.com

18.วิถีแห่งทำ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม ครบวงจรชีวิตตามแนวทางของพระสุบิน ปณีโต

เขียนโดย สุวัฒน์ คงแป้น

สนับสนุนโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และมูลนิธิชุมชนไท
จัดจำหน่ายโดย บริษัท รวมพรรณ จำกัด โทร.02-930-1165-6

พิมพ์ครั้งแรก สิงหาคม 2545

ราคา 150 บาท

ในคำนิยามของ “วิถีแห่งทำ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรม
ครบวงจรชีวิตตามแนวทางของพระสุบิน ปณีโต” คุณไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม

ประธานกรรมการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เขียนไว้ว่า ผู้อ่านหนังสือเล่มนี้จะได้ทราบถึงองค์ประกอบ 3 อย่างที่เป็นพื้นฐานสำคัญของความสำเร็จที่ยั่งยืน ได้แก่ คุณธรรม, คุณภาพ และประสิทธิภาพ

ข้อแรก คุณธรรม พระสุบินใช้ธรรมะนำ โดยท่านจะเอาหลักธรรมสอดแทรกเข้าไป ไม่ได้ใช้เงินเป็นตัวนำ เพราะเงินจะทำให้คนโลภ ไม่เห็นอกเห็นใจกันอย่างแท้จริง หรือที่เรียกว่า “เอาธรรมะนำการเงิน” เช่น ก่อนตั้งกลุ่มออมทรัพย์จะแนะนำให้ใช้เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธเข้ามาจัดการ นั่นก็คือ ให้นำเงินส่วนที่เหลือเพียงเล็กน้อยมารวมกันเพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

ข้อสอง คุณภาพ พระสุบินจะบอกให้ชาวบ้านเห็นปัญหาเชิงโครงสร้างของสังคม ปัญหาชุมชน ก่อนที่จะชวนกันตั้งกลุ่ม สมาชิกจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงปัญหาแทนที่จะใช้เงินเป็นตัวตั้ง เช่น เริ่มจากน้อยไปหามาก ไม่เร่งให้โตเร็ว เพราะจะกำหนดทิศทางไม่ได้และคนจะเกิดความโลภ ไม่เร่งให้คนรู้สึกอยากมี แต่สร้างให้เกิดความรู้สึกอยากช่วยเหลือกัน เป็นต้น

ข้อสุดท้าย ประสิทธิภาพ พระสุบินแนะนำ “กุศโลบาย” ที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการ อาทิ เน้นให้วัดเป็นสถานที่ทำงาน เพราะนอกจากทำให้คนใกล้ชิดกับวัด ใกล้ชิดธรรมะแล้ว ยังเป็นการประหยัด ไม่ต้องเสียเงินสร้างสถานที่ทำการใหม่

หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนใจการแก้ปัญหาความยากจนและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบ “กลุ่มออมทรัพย์” หรือ “กลุ่มสัจจะออมทรัพย์”

19. การจัดการทรัพยากรโดยชุมชน

กรณีศึกษาจากชุมชนชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้

บรรจง นะแส บรรณาธิการ

จัดพิมพ์โดย โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้ โทร. 074-44-8356

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2545

จำนวน 167 หน้า

“การจัดการทรัพยากรโดยชุมชน กรณีศึกษาจากชุมชนชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้” เป็นการสรุปรวบรวมสถานการณ์ สภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

บรรณาธิการประมวลสถานการณ์ของประมงพื้นบ้านในประเทศไทยไว้เป็นเรื่องแรก และคณะทำงานได้หยิบตัวอย่างของพื้นที่ซึ่งชุมชนลุกขึ้นมาจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งไว้อีก 5 เรื่อง คือ การอนุรักษ์พื้นที่ทะเลสาบสงขลาของชาวประมงพื้นบ้านคูขุด, “อุทยา” การอนุรักษ์พื้นที่น้ำบ้านบ่อ

อิฐ, กลุ่มออมทรัพย์และการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งบ้านห้วยยาง, การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น อำเภอนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประเทศไทย และบทบาทของชุมชนชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่รอบอ่าวปัตตานี สำหรับบทสุดท้าย ดร.เลิศชาย ศิริชัย จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สงเคราะห์ให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องชุมชนประมงพื้นบ้านกับปัญหาการจัดการทรัพยากร

มุมมองจากหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ตระหนักและต้องการแสวงหาทางออกของวิกฤตการทำลายล้างฐานทรัพยากร ได้เป็นอย่างดี

20. วิถีไท วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง

สุวัฒน์ คงแป้น : บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน 2545

จัดจำหน่ายโดย บริษัท รวมพรรณ จำกัด

โทร. 02-930-1125-6, 02-513-7670

ราคา 200 บาท จำนวน 352 หน้า

สิ่งที่สะท้อนให้เห็นในหนังสือ "วิถีไท" วิถีทางสู่ชุมชนพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นการรวม 41 วิถีทางอันเข้มแข็งจากประชาชนทั่วประเทศ คือ วิถีสากลและวิถีไท วิถีสากลเกิดจากการพัฒนากระแสหลัก หรือ "โลกาภิวัตน์" ซึ่งการพัฒนากระแสหลักนี้เองทำให้วิถีชีวิตของประชาชนเป็นวิถีชีวิตแบบสากลไปด้วย ขณะเดียวกันค่านิยมการพัฒนากระแสรอง หรือ "ชุมชนาภิวัตน์" ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบไทเป็นเหมือนคานาจัดที่เสริมความแข็งแกร่งแก่ชุมชน

คุณสุวัฒน์ คงแป้น บรรณาธิการของหนังสือเล่มนี้ จัดกลุ่มทั้ง 41 กรณีไว้ 6 ด้าน คือ

- 1) ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่น คนจนในเมืองกับการต่อสู้...เพื่อความมั่นคงในที่อยู่อาศัย
- 2) ธุรกิจชุมชน เช่น ขนมหินข้าวกล้องเมืองระยอง, ศูนย์ตะบัลไพร์ ธุรกิจสีเขียว...พึ่งตนเอง
- 3) ดิน น้ำ ป่า เช่น ก้าวใหม่ป่าชุมชนบ้านกุ่ม่วง, เกษตรยั่งยืน พลิกฟื้นเกษตรกรไทย
- 4) องค์การการเงินและสวัสดิการ เช่น การเดินทางไกลครั้งที่ 2 ของครูชบ ยอดแก้ว...เพื่อพันธกิจกู้ชาติ, ฅ.ผู้เฒ่า...คลังปัญญาของชุมชนกับพัฒนาการ 3 ระดับของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
- 5) ชุมชนเข้มแข็ง เช่น บนเส้นทางพึ่งตนเองของไพศาล, ภาพสะท้อนจากอาชา

- 6) ศิลปวัฒนธรรม เช่น จิตวิญญาณท้องถิ่น คุณค่าที่ยังคงอยู่คู่โนราห์วังเลน
คุณสวัสด์มั่นใจว่า ทั้ง 41 กรณีในหนังสือเล่มนี้ คือ ตัวอย่างรูปธรรมของชุมชน
วิถีชีวิตที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นอิสระจากการตกเป็นอาณานิคมของตะวันตกได้อย่างแน
นอน

21. ความรู้เบื้องต้นเกษตรอินทรีย์

เขียนโดย วิฑูรย์ ปัญญากุล

พิมพ์ครั้งแรก พฤศจิกายน 2545

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสายใยแผ่นดิน โทรศัพท์ 02-651-9072

ราคา 130 บาท จำนวน 107 หน้า

เกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่พูดถึงกันมานานพอสมควรทั้งในประเทศไทย
และต่างประเทศ มีรูปธรรมที่ชัดเจนมากมายให้สามารถศึกษาได้ เป็นทางออกของ
ชีวิตเกษตรกรหลายคนหลายกลุ่ม ในขณะที่ปัจจุบันผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตร
อินทรีย์มีแนวโน้มทางการตลาดที่น่าสนใจ และเป็นที่ยอมรับกว้างขวางมากขึ้นทั้ง
ภายในประเทศและต่างประเทศ

ทั้งนี้เพราะเกษตรอินทรีย์เป็นเกษตรกรรมที่อาศัยหลักความเกื้อกูลกัน
ของธรรมชาติ ไม่มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมี ไม่ใช้พืชพันธุ์ที่มีการตัดต่อตัดแปลง
พันธุกรรม เน้นพืชพันธุ์ท้องถิ่น ปัญหาโรคแมลงนั้นจะน้อยลงเรื่อยๆ ความอุดม
สมบูรณ์และความสมดุลของธรรมชาติจะค่อยๆ กลับคืนมาสู่ไร่นาของเกษตรกร
ต้นทุนในการผลิตก็ลดลงเป็นความคุ้มค่าในระยะยาวของชีวิตทั้งผู้ผลิตและผู้
บริโภค เพราะเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตเองไม่ต้องเสี่ยงกับปัญหาสุขภาพอันเกิดจาก
การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้จะปลอดภัยจากสารพิษและปลอดภัยต่อ
ผู้บริโภค

เนื้อหาในหนังสือ “เกษตรอินทรีย์” เล่มนี้ ทั้ง 7 บท ซึ่งได้แก่เรื่อง
เกษตรอินทรีย์, การบริหารจัดการดิน, ปุ๋ยอินทรีย์, แนวทางการป้องกันกำจัดศัตรู
พืชสำหรับเกษตรอินทรีย์, การตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์, สถาน
การณ์เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย และบทสุดท้ายเรื่อง แหล่งข้อมูลสำหรับ
เกษตรอินทรีย์ จะทำให้ผู้ที่อยู่ในภาครัฐ ภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่น้องชาว
เกษตรกรได้เข้าใจในเกษตรอินทรีย์มากขึ้น

และสิ่งที่ผู้ใหญ่วิบูลย์ฝากไว้ในตอนท้ายของคำนำว่า พวกเราจะต้องช่วย
กันนำข้อสรุปที่ได้จากการอ่านไปทดลองปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อพิสูจน์เปรียบ
เทียบกับวิถีเกษตรแบบเดิมๆ ซึ่งทำให้เกิดความชัดเจนในเกษตรอินทรีย์ ทั้งยัง
เป็นการสร้างความมั่นใจในชีวิตของชาวเกษตรกรที่จะสามารถดำรงชีวิตอันเนื่องมา
แต่ดินได้อย่างมั่นคงต่อไป

จากคำนำของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ประธานมูลนิธิสายใยแผ่นดิน

22. บันทึกของเด็กชายก่อนดิน

ผู้เขียน : สุริยัน สุตะรังสรรค์

จัดพิมพ์โดย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

โทรศัพท์ 02-951-1286-94

พิมพ์ครั้งแรก กรกฎาคม 2545

ราคา 90 บาท 73 หน้า

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) ใช้หนังสือ "บันทึกของเด็กชายก่อนดิน" เล่มนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับสื่อสารในสมัชชาสุขภาพ เพื่อความเข้าใจร่วมกันถึงแนวคิด ยุทธศาสตร์ และวิธีการที่สังคมไทยควรที่จะสร้างสังคมที่มีสุขภาพะร่วมกัน

"บันทึกของเด็กชายก่อนดิน" เป็นวรรณกรรมที่แปรข้อมูลสถานะสุขภาพของคนไทย ซึ่งรวบรวมและแปลความจากนักวิชาการหลากหลายสาขา โดยเล่าเรื่องด้วยภาษาง่ายๆ ผ่านตัวเอก ซึ่งเป็นเด็กต่างจังหวัดที่ติดตั้งคำถามกับความแตกต่างของคน สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

แม้ว่า "บันทึกของเด็กชายก่อนดิน" จะเดินเรื่องด้วยชีวิตที่เรียบง่ายของเด็ก แต่รับรองว่าหนังสือเล่มนี้อ่านสนุก ให้แง่คิด และที่สำคัญจะทำให้เห็นภาพชุมชนไทยที่กำลังได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์อีกด้วย

23. วารสารฟ้าเดียวกัน

วารสารราย 3 เดือน

จัดทำโดย สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน

จัดจำหน่ายโดย บริษัทเคล็ดไทย จำกัด โทร.02-225-9535-40

ราคาเล่มละ 80 บาท หรือสมัครสมาชิกปีละ 300 บาท 4 เล่ม

ฟ้าเดียวกัน เป็นวารสารน้องใหม่ ซึ่งมีเจตนามุ่งมั่นจะนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ "การเคลื่อนไหวทางสังคม" ทั้งในแง่การเคลื่อนไหวของขบวนการภาคประชาชนต่างๆ การเคลื่อนไหวทางปัญญาความคิด รวมไปถึงเป็นพื้นที่สำหรับการสนทนาถกเถียงในประเด็นที่เกี่ยวข้องแวดล้อม ภายในวารสารมีคอลัมน์ประจำที่น่าสนใจมากมาย ได้แก่

หาเรื่องมาเล่า : เก็บเนื้อหาของการสัมมนา เวทีเสวนาอภิปราย หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่น่าสนใจในรอบ 3 เดือน มารายงานอย่างกระชับต่อท่านผู้อ่าน

ใต้ฟ้าเดียวกัน : คอลัมน์นี้ได้รวบรวมส่วนเสี้ยวการเคลื่อนไหวของประชาชน ทั้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและในระดับสากล

ทักษะวิพากษ์ : เป็นพื้นที่สำหรับการเสนอ การแลกเปลี่ยนความคิด ในประเด็นที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเน้นทักษะที่มีลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งจะอยู่ในรูปแบบของบทความ บทสัมภาษณ์ หรือนำเอาเนื้อหาการสัมมนาที่จัดโดยวารสารเองมาตีพิมพ์เผยแพร่

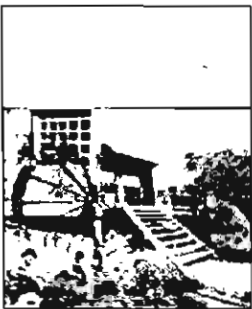
สยามพาทย์ : ส่วนนี้ ฟาเดียวกัน ได้จัดสรรงานทางด้าน “ไทยคดีศึกษา” ที่น่าสนใจ ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในรูปของงานวิชาการภาษาอังกฤษ ซึ่งนำมาแปลหรือเก็บความถ่ายทอดสู่ผู้อ่านเป็นภาษาไทย

ขอบฟ้าความคิด : ติดตามการเคลื่อนไหวทางความคิดทฤษฎีในแวดวงฝ่ายก้าวหน้าหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับสากล เพื่อให้ผู้อ่านได้มีโอกาสสะท้อนมองและเรียนรู้เปรียบเทียบกับสังคมไทย

มนุษย์ภาพ : นำเอาประสบการณ์ของขบวนการประชาชนในต่างประเทศมาถ่ายทอดสู่ท่านผู้อ่าน เพื่อเรียนรู้บทเรียนของการเคลื่อนไหวเพื่อความ เป็นมนุษย์ในมิติต่างๆ จากบริบทที่หลากหลายแตกต่างกันไป

หน้าซ้ายในประวัติศาสตร์ : จะตีพิมพ์เอกสารประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายซ้ายไทยในอดีตซึ่งหาอ่านได้ยากหรือเป็นเอกสารที่ไม่เคยตีพิมพ์ต่อสาธารณชนวงกว้างมาก่อน พร้อมกับมีการเขียนบทแนะนำเอกสารเพื่อให้ทราบถึง ความสำคัญและบริบทของเอกสารชิ้นนั้นๆ ด้วย

เชื่ออย่างแน่อนว่า วารสารเล่มนี้นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองหน้าสำคัญของประเทศไทยแล้ว ยังมีอีกหลากหลายบทเรียนให้เราได้เรียนรู้เพื่อก้าวเดินอย่างสง่างามต่อไป

24. ผู้ใหญ่วิบูลย์กับการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

เรียบเรียงโดย ฉันทนา บรรพศิริโชติ และคณะ

พิมพ์รวมเล่มครั้งแรก กุมภาพันธ์ 2546

จัดพิมพ์โดย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนป่าตะวันออก (วนเกษตร) โทร. 0-3859-7715

ทุนสนับสนุนจาก กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF)

การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้จากชีวิตจริง จากประสบการณ์จริง หนังสือเล่มนี้มีส่วนเชื่อมโยงกัน 3 เรื่อง เรื่องแรก คือเรื่อง การเรียนรู้ การพึ่งตนเอง และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อด้วยกัน คือ การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : ศรีนยา คำพิลา เรียบเรียงใหม่ โดยกลั่นมาจากหลากหลายชีวิตจริงของคนรากหญ้า ซึ่งถือเป็นตัวอย่างที่มีคุณค่ายิ่งต่อแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ส่วนที่สอง สังคมถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท ความใฝ่ฝันของผู้ใหญ่
วิบูลย์ เข็มเฉลิม : คุณยุทธชัย เข็มชัยให้ภาพการเรียนรู้ผลกระทบต่อชาวบ้าน
จากกระบวนการพัฒนาแบบสำเร็จรูปที่กำหนดจากภาครัฐ ความเปลี่ยนแปลงต่อ
ชีวิตอย่างรุนแรงของผู้ใหญ่วิบูลย์ สร้างสรรค์วิธีคิดแบบใหม่บนฐานของการพึ่งตน
เอง ภูมิปัญญาชาวบ้าน และแนวคิดด้านความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ส่วนสุดท้าย ความคิดของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม คุณฉันทนา บรรพศิริ
โชติ และอาจารย์สุริชัย หวันแก้ว วิเคราะห์ถึงปมหลังชีวิตของผู้ใหญ่วิบูลย์
ท่ามกลางบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยแต่ละยุคสมัย

หนังสือเล่มนี้จะช่วยยกระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อ
การพึ่งตนเองของชุมชนได้เป็นอย่างดี

25. วิถีไทย ทางรอดของประเทศไทย

เขียนโดย ประเวศ วะสี

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2544

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน

"We shall need a radically new manner
of thinking if mankind is to survive"

"เราต้องการวิถีคิดใหม่โดยสิ้นเชิง
ถ้ามนุษยชาติจะอยู่รอดได้"

อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์

หนังสือเล่มนี้เกิดจากการรวบรวมบทความของคุณหมอประเวศที่เคยตีพิมพ์ใน
หนังสือพิมพ์มติชนและการพูดในที่ต่างๆ ต่างกรรมต่างวาระกัน แต่พูดถึงการพยายาม
หาทางออกจากวิกฤติเรื่องต่างๆ ด้วยการสร้างจิตสำนึกใหม่ เพราะที่ผ่านมาเสมือน
วิญญูณไทยถูกสะกดอยู่ในหม้อ จำเป็นต้องได้รับการปลดปล่อย ไปจนถึงการอภิวัฒน์
ทางปัญญา ด้วยการสร้างระบบต่างๆ เช่น ระบบการสื่อสาร ยุทธศาสตร์เรื่องการปฏิรูป
การศึกษา ยุทธศาสตร์อาหารแห่งชาติ ยุทธศาสตร์แก้ความยากจนอย่างบูรณาการ
ซึ่งทั้งหมดนั้นต้องอาศัยวิถีคิดวิธีมองอย่างเป็นภาพรวม เห็นความเชื่อมโยง ไม่ใช่ภาพ
ซ้ำแหละ เพราะการมองและคิดแบบแยกส่วน จะนำไปสู่วิกฤติเสมอ แต่การเรียนรู้อย่าง
เชื่อมโยง ทำให้เกิดปัญญาที่จะแก้วิกฤติได้

....และมีแต่การหันมาสู่วิถีคิดใหม่ วิถีที่เป็นไทเท่านั้น ประเทศชาติจึงจะไป
รอด.

26. บันเส้นทางภูบรรทัด

จัดทำโดย โครงการเฉพาะกิจกลุ่มภูบรรทัด

พิมพ์ครั้งแรก 6 ต.ค.2544

จัดพิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสครบรอบ 25 ปี เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519-2544

จัดจำหน่ายโดย คุณทองขาว ทวีปริงษ์นกุล โทร.02-331-1014

ราคา 500 บาท จำนวน 920 หน้า

ขอหยิบส่วนหนึ่งที่อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เขียนถึง “บันเส้นทางภูบรรทัด” ดำเนินการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชน พัทลุง-ตรัง-สตูล” ไว้ในหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ประจำวันที่ 27 พฤษภาคม-2 มิถุนายน 2545 มา เพื่อย้ำถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของหนังสือเล่มนี้

...“บันเส้นทางภูบรรทัด” เป็นหนังสือเล่มหนาที่รวบรวมประสบการณ์ชีวิตจริงของผู้ปฏิบัติงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ก่อนยุค “เข้าป่า” มาจนถึงกระแสคลื่นของเหล่านักพิราบสีเหลืองหลังมาดกรรมหมู่ 6 ตุลาคม 2519 ที่ถาโถมเข้าสู่ป่าระลอกใหญ่ บางบทอาจเป็นบันทึกจากคำบอกเล่าของเจ้าตัว แต่ส่วนใหญ่เป็นข้อเขียนของเจ้าตัวเอง...

หนังสือเล่มนี้น่าอ่านและคนรุ่นหลังควรได้มีโอกาสอ่านกันให้มากๆ เพื่อให้เขาได้รู้ว่า สมัยหนึ่งคนหนุ่มสาวในวัยเดียวกับเขาได้เสียสละเพื่อบ้านเมืองขนาดไหน...

ไม่มีคำแก้ตัวจากผู้เขียนแต่ละคน ไม่มีคำยกย่องตนเอง ไม่มีความพยายามจะกล่าวโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างรุนแรง ไม่มีการตีโพยตีพาย เมื่อเหตุการณ์ได้ผ่านมามากหลายปีแล้ว พวกเขารู้สึกในบัดนี้อย่างไร เขาก็บรรยายมาอย่างนั้น

แม้ทุกคนมองย้อนหลังกลับไปด้วยความเข้าใจตรงกันว่า การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธในช่วงนั้น ไม่อาจนำเขาไปสู่จุดหมายปลายทางคือสังคมที่ยุติธรรมได้ แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าพวกเขา “หลงผิด” หรือถูกล่อลวงให้เลือกหนทางสายนั้น ในสถานการณ์หนึ่งๆ ที่พวกเขาตัดสินใจเลือกทางเดินสู่ภูบรรทัด มีเหตุผลความเป็นไปได้ที่พร้อมมูลในช่วงนั้นๆ แต่เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป (ทั้งสากลและภายใน) รวมทั้งความคิดความเข้าใจเปลี่ยนไป เขาก็ตัดสินใจ “คืนเมือง”

ผมจึงรู้สึกว่าเขา “เข้าป่า” ด้วยความจริงใจ และ “คืนเมือง” ด้วยความจริงใจอย่างเดียวกัน

เหมือนอ่านเรื่องราวของคนหนุ่มสาวผู้แสวงหาอย่างทุ่มเทชีวิตจิตใจ
แน่นอนว่ามีเรื่องสนุกๆ ที่เกิดขึ้นจากความกระโดดกระเดกในความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองที่ “เข้าป่า” ไปพบกับคนอีกชนชั้นหนึ่ง แทรกให้ขำขันบ้าง...

คนอื่นอ่านก็คงได้เห็นอะไรที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้อีกแยะ แล้วแต่ความสนใจของแต่ละคน อย่างไรก็ตาม นี่เป็นประสบการณ์ในชีวิตของผู้คนที่เลือกจะสร้างอุดมคติของตนด้วยอาวุธ อันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างกว้างขวางในสมัยหนึ่ง...สมัยที่อุดมคติยังเป็นส่วนสำคัญที่กำหนดวิถีชีวิตของเราอยู่